SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 34
27/2019
6. júl 2019

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

VYSOKOHORSKÍ NOSIČI SÚ SLOVENSKÝ UNIKÁT Strana 4.

OBLUDNÁ PROTIRUSKÁ PROPAGANDA ZÁPADU Strana 5.

PO VOĽBÁCH NASTANE POLITICKÝ PAT Strana 6.

CENZÚRA INTERNETU BEŽÍ NA PLNÉ OBRÁTKY Strana 8.

VOJVODKYNI OLDENBURGOVEJ VRAVELI „PANI OSVÍCENÁ“ Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Návrh novely zákona o štátnom jazyku, ktorý predložili do parlamentu poslanci SAS pod vedením Ondreja Dostála, chce zo zákona odstrániť prednosť slovenčiny pred ostatnými jazykmi. Len ťažko sa dá tento bezprecedentný návrh posudzovať inak ako provokácia v podobnom štýle, keď ten istý poslanec za OKS v parlamentných laviciach za stranu SAS manifestoval pred Gymnáziom Juraja Hronca svoje rodové presvedčenie v ženských šatách. Dalo by sa nad tým všetkým mávnuť rukou, veď bláznovstiev niektorých zákonodarcov sme si v tomto volebnom období užili dosť, keby Dostál a jeho dve kolegyne, podpísané pod návrhom onoho zákona, vážne neobhajovali svoj legislatívny paškvil.

Namiesto rozboru jednotlivých ustanovení novely jazykového zákona len dva príklady za všetky: Vedenie pedagogickej dokumentácie v školách s vyučovacím jazykom menšín by malo byť bez slovenskej jazykovej mutácie a zemepisné názvoslovie v mapách by malo byť aj v jazykoch menšín. Podľa Dostálovho siahodlhého komentára v Denníku N by išlo o gesto občianskej slobody, na rozdiel od gesta vyjadreného v preambule slovenskej ústavy, ktorá sa nezačína slovami „My občania Slovenskej republiky“, ale slovami „My národ slovenský“. Akoby sme vraj chceli ukázať, že „Slováci sú viac štátotvorní ako príslušníci národnostných menšín“.

Diaľkovo vyštudovaný právnik Dostál zrejme nepozná preambuly ústav Francúzska, Nemecka, Španielska a iných väčších i menších štátov Európy, v ktorých je zakotvený národný, nie občiansky štátotvorný princíp. Vari chce poslanec OKS Slovákov presvedčiť, že štátotvornými národmi Francúzska sú tiež Baskovia, Katalánci, Alžírčania a všetky ich šesťmiliónové menšiny? Alebo štátotvornými národmi Maďarska sú aj Slováci, Nemci a Rumuni?

Ústava a zákony Slovenskej republiky zaručujú občanom tvoriacim národnostné menšiny právo na vzdelanie v ich jazyku aj právo používať ich jazyk v úradnom styku. Návrh dostálovského jazykového babylonu je však synonymom nedorozumenia a chaosu, preto by jeho autori mali dôsledne dodržiavať pitný režim, aby zamedzili zmätku vo svojich horúcich hlavách.

Ľudovít ŠTEVKO

R - 2019030

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
27
9 770862 882007

Slovensko potrebuje jednoznačnú aplikovateľnú populačnú politiku

Slováci zažívajú populačné starnutie

Ivan BROŽÍK – Foto: Emil SEMANCO

V Trnave nedávno rokovalo plénum účastníkov sedemnástej Slovenskej demografickej konferencie. Na záverečnom zasadnutí sformulovalo významné konštatovania a závery. Na zmenu nepriaznivého demografického trendu treba použiť celé spektrum opatrení. Konštatovali, že demografický vývoj na Slovensku prešiel po roku 1989 razantnými transformačnými zmenami a jeho charakter sa v mnohých ohľadoch priblížil charakteru reprodukcie v západnej Európe.

Vývoj za posledných tridsať rokov položil základy niektorých nezvratných, prípadne ťažko ovplyvniteľných budúcich trendov, ktoré napriek spochybňovaniu daktorými predstaviteľmi rozhodovacej sféry sú vysoko pravdepodobné.

■ ČO NÁS ČAKÁ

To, čo prichádza, je stagnujúci alebo v horizonte niekoľkých dekád klesajúci počet obyvateľov. Populačné starnutie už je, a aj bude najviac relevantnou črtou budúceho demografického vývoja. Ďalej sa bude zvyšovať priemerný vek, počet neproduktívnych osôb vzhľadom na počet osôb produktívnych, index starnutia. Konferencia konštatovala, že populačné starnutie je nezvratné a nastane s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou. Výrazné regionálne rozdiely v demografickom vývoji sú taktiež fundamentálnou črtou demografického vývoja na Slovensku. Urýchlene musíme mať jednoznačnú, koherentnú a najmä reálne aplikovateľnú populačnú politiku – to znamená systémový súbor opatrení zameraný na ovplyvnenie populačného vývoja prostredníctvom sociálnej, rodinnej, migračnej, bytovej i zdravotnej politiky. Populačná politika sa týka aj priamych a nepriamych pronatalitných opatrení. Hoci efektívnosť pronatalitných opatrení je obmedzená, treba ich uskutočniť, pretože aj nárast úhrnnej plodnosti o 0,1 dieťaťa má určitý vplyv na budúce starnutie. Zároveň je dôležité, aby išlo o dlhodobo udržateľné a stabilné opatrenia.

Prudký pokles sobášnosti a pôrodnosti v celej Európe spôsobuje vrásky demografom, ktorí nabádajú na zmenu neradostného vývoja.

■ POPULAČNÉ POLITIKY

Ukazuje sa, že napriek tomu, že demografi na nepriaznivé skutočnosti poukazujú už minimálne dve dekády, opatrenia na centrálnej, regionálnej i lokálnej úrovni sú nedostatočné, v niektorých oblastiach v podstate žiadne, a niektoré dokonca idú proti reálnej adaptácii na daktoré nezvratné demografické zmeny. Neriešenie týchto problémov dopadne nie na terajších dôchodcov, ale na budúce generácie, ktoré sú v súčasnosti mladšími pracujúcimi, deťmi, a na generácie, ktoré sa ešte ani nenarodili. „Za veľmi krátke obdobie sa zmenila intenzita aj trendy všetkých demografických procesov. Najintenzívnejšie demografické zmeny sa na Slovensku odohrali v deväťdesiatych rokoch 20. storočia. Po roku 2003 sa demografický vývoj začal postupne stabilizovať, čím sa vytvoril základ pre demografické trendy v posttransformačnom období. Hlavnými demografickými dôsledkami tejto demografickej transformácie je znižovanie prírastkov obyvateľstva a intenzívne populačné starnutie.“ Povedal na konferencii Branislav Bleha z Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave.

■ INŠTITÚT MANŽELSTVA

„Nedávny prudký pokles pôrodnosti a sobášnosti v celej Európe vyvoláva zdanie, že manželstvo ako inštitúcia pre populačný vývoj stratilo význam. Ukazuje sa však, že spojenie medzi manželstvom a plodnosťou pretrváva, minimálne v podmienkach Slovenska.“ Pripomenul to Karol Pastor z Univerzity Komenského v Bratislave. Dokumentoval, že pokles pôrodnosti je spôsobený predovšetkým poklesom sobášnosti. Hoci závislosť medzi plodnosťou a sobášnosťou sa možno časom oslabí, sobášnosť či rodinný stav naďalej zostáva podľa neho významným demografickým faktorom. V Trnave sa neuskutočnila len tak „akási“ konferencia. Bolo to podujatie, ktoré významným spôsobom a najmä autoritatívnym hlasom odborných kapacít zdvihlo Slovensku a najmä jeho predstaviteľom varovný prst. Demografický vývoj je pre budúce generácie veľmi nepriaznivý, ale zmeniť to má za povinnosť už tá naša.

3 OTÁZKY PRE:

literátku a pedagogičku doc. Milotu ZELINOVÚ-GACEKOVÚ

Po rokoch ocenenie pre matičiara a väzňa gulagu

● Prevzali ste ocenenie pre svojho otca – rusistu, matičiara, väzňa. Aké?

Je to dekrét o priznaní, že Mikuláš Gacek je Veterán protikomunistického odboja in memoriam. S dodatkom: jeho obetavosť, úcta k hodnotám a odvaha nám prinavrátili slobodu.

● Čo to pre vás znamená?

Mala som pocit zadosťučinenia, pietnej úcty, hrdosti a obdivu k otcovi. Zadosťučinenia za pretrpených desať rokov v sovietskych gulagoch sa otcovi nedostalo počas života, ani dlho po smrti. Po nežnej revolúcii sa veľmi pomaly začali ľady lámať a stále musela iniciatíva vychádzať od nás – dcér Mikuláša Gaceka. Aj Ústavu pamäti národa trvalo päť rokov, kým otec dostal tento dekrét. Úcta, obdiv a hrdosť na to, čo otec vo svojom živote prekonal, a aj napriek tomu sa nikdy nespreneveril svojim hodnotám, nevzdával sa, hovoril pravdu. Hrdá som na to, čo otec vo svojom živote vytvoril. Na preklady, ktorých krásnu slovenčinu vyzdvihovali odborníci aj herci. Obdivujem množstvo literárnej tvorby otca. Jeho diela a preklady boli na indexe a po návrate z predpeklia mu komunistická moc bránila v akomkoľvek prejave. Ale on nezanevrel.

● Matica vydala vašu knihu Päť osudových návratov Mikuláša Gaceka, ale to nie je vaše posledné slovo?

Mám rozpracovanú ťažkú tematiku desiatich rokov strávených v gulagu. Venujem sa kauze denníka Smena – článku Odstrániť z našich divadiel preklady Mikuláša Gaceka ešte v roku 1954, keď sa nemohol brániť. Mám bohatú otcovu korešpondenciu a materiály, ktoré sa týkajú obdobia rokov 1915 – 1920, keď bol legionárom, ďalej veci, ktoré si zaznamenával až do 5. apríla 1945, keď ho jednotky NKVD odviekli. Po návrate v roku 1955 si tiež zapísal, čo za tých desať rokov prežil. Recenzenti knihy Päť osudových návratov odporúčajú pokračovať v začatom „odkrývaní vzácnych pokladov ukrytých pred verejnosťou“.

Zhováral sa Dušan D. KERNÝ
Foto: Jana LISKA

V SNN 28 – 29/2019 SI PREČÍTATE

- **Matičné návraty k štvrtému Kongresu matíc a inštitúcií slovanských národov v Martine**
- **V knižniciach ľudia po tisícročia zhromažďujú vzácne výplody ľudského ducha**
- **Agresia maďarskej Červenej armády na Slovensko a Slovenská republika rád**

Národná rada SR zvýšila príplatok politickým väzňom

Perzekvovaní sa dočkali morálnej satisfakcie

Text a foto: Eva ZELENAYOVÁ

V historickom kalendári pri dátume 14. júl 1949 nájdeme aj takýto záznam: „Štátny súd v Bratislave na základe obžaloby prokurátora Ondreja Ujhelyiho zo dňa 22. mája 1949 odsúdil skupinu mladých Slovákov, členov Bielej légie, ktorej cieľom bolo obnovenie slovenskej štátnosti. Augustín Lednický ako vedúci skupiny bol odsúdený na trest smrti a bol aj popravený. Na doživotné väzenie boli odsúdení dvaja 21-roční, Milan Michal Biščo a Štefan Erlach; Anton Petrek dostal 25 rokov a Ján Ganišin 15 rokov väzenia.“

Predseda parlamentu sa osobne poďakoval predsedovi politických väzňov Jánovi LITECKÉMU ŠVEDOVI (vľavo).

Za správou nasleduje poznámka, že v novom súdnom konaní v roku 1990 boli rozsudky zrušené a všetkých uznali za nevinných.

■ NEPRIATEĽ REŽIMU

Popravenému Lednickému už život nikto nevrátil. V rodinách politického väzňa bol až do roka 1989 diskriminovaný široký okruh ich členov. Nedostali sa do škôl, do zamestnania, nemohli dosiahnuť nijakú profesionálnu kariéru. Trvalo ich sprevádzal kádrový posudok – nepriateľ ľudovodemokratického zriadenia. Ak sa väzni dostali na slobodu, nemohli rátať so žiadnym lukratívnym zamestnaním, a teda aj ich dôchodky tomu zodpovedali. V roku 1996 prijala Národná rada SR prvý zákon, ktorým odsúdila bývalý režim, a nazvala ho zákon o nemoralnosti a protiprávnosti komunistického režimu. Okrem iného v ňom priznala obetiam komunistického systému významný podiel na obnove slobody a demokracie.

V utorok 25. júna, v deň, keď poslanci NR SR na návrh poslancov za SNS schválili zmenu zákona o príplatku k dôchodku politickým väzňom, prijal delegáciu organizácie Politickí väzni Zväzu protikomunistického odboja predseda NR SR Andrej Danko. Prítomní boli predseda PV ZPKO Ján Litecký Šveda, podpredseda Rafael Rafaj, predseda bratislavskej pobočky Jozef Dečo a Jozef Herman, politický väzeň zo Svätého Jura. Andrej Danko sa poďakoval všetkým trpiacim za slobodu a pripomenul, že povinnosťou parlamentu je nezabúdať na obete komunizmu. Ján Litecký Šveda sa poďakoval za ochotu poslancom za SNS, ktorí si osvojili návrh a predložili ho do parlamentu. Pripomenul, že vzhľadom na prežité utrpenie obetí totalitného režimu ich finančné odškodnenie predstavuje skôr morálnu satisfakciu.

■ PRÍPLATKY K PENZIÁM

Poslanci návrh zdôvodnili znižovaním podielu príplatku k zvyšujúcej sa výške priemerného dôchodku. Kým napríklad v roku 2009 predstavovala výška priemerného dôchodku 339 eur, koncom roka 2018 už 446,26 eura, pričom výška príplatku k dôchodku politickým väzňom sa nemenila, činila šesťdesiat Sk. Po schválení novely zákona bude výška ich príplatku štyri eurá. Politickí väzni a ich rodinní príslušníci boli po zmene režimu odškodnení sumou podľa dĺžky trvania väzby. Za rok väzenia dostali príplatok 23,90 eura, za dva roky 47,80 eura a za päť rokov 119,49 eura. Manželky alebo vdovy získali príplatok vo výške šesťdesiat percent a siroty štyridsať percent z príplatku väzňa. Takéto ani žiadne iné sumy nevyvážia martýrium vo väzniciach, odlúčenie od rodín, desaťročia šikanovania počas éry komunizmu, nehovoriac o tých, čo prišli o život. Len preto alebo práve preto, že sa dokázali postaviť zlu aj za cenu nesmierneho utrpenia, ba aj za cenu života.

Delegácia PV ZPKO sa pred odchodom z parlamentu pristavila pri pamätníku účastníkom protikomunistického odboja a protestovala proti nevhodnému a znevažujúcemu umiestneniu konštrukcie pamätníka zavraždeným Jánovi Kuciakovi a Martine Kušnírovej pred pamätník odbojárov.

Slovenská obchodná komora nebude pred voľbami pasívnym hráčom

Trend na zachovanie ekonomického rozvoja

Ivan BROŽÍK – Foto: TASR

Slovenská obchodná a priemyselná komora (SOPK) chce od jesene hovoriť s najvýznamnejšími politickými stranami o ekonomickom rozvoji Slovenska. Oznámil to v Bratislave predseda SOPK Peter Mihók. Do predvolebného politického ringu tak vstúpia aj „mihókovci“. Nie však politicky a selektívne, ale rýdzo odborne a už v tejto chvíli možno usudzovať že nadstranícky.

Peter MIHÓK vyhlásil, že obchodná komora sa bude politikov pýtať pred voľbami na ich ekonomické predstavy.

„My si uvedomujeme, že od jesene budeme vstupovať do zložitého obdobia tak vnútropolitického, ako aj z hľadiska medzinárodného. Komora sa pripravuje v prvom rade na diskusie s politickými stranami, ktoré vstúpia do volebného boja. Pripravujeme predstavenstvo, kde schválime postup komory na týchto rokovaniach. Zhodli sme sa na jednej jedinej téme, na ktorú chceme hovoriť so všetkými relevantnými stranami, ktorou sú podmienky na udržateľnosť ekonomického rozvoja tejto krajiny,“ informoval predseda SOPK Peter Mihók.

Komora síce vstúpi do politických vôd, ale zaujímať ju budú tie isté témy a pýtať sa na ne bude každej politickej strany, ktorá má šancu v parlamentných voľbách na jar v roku 2020 poslať svojich zástupcov do Národnej rady Slovenskej republiky.

■ ROVNAKÝ METER

Pôjde o perspektívy slovenskej ekonomiky z pohľadu konkrétnych politických subjektov. „Žiadnu inú tému nedávame. Máme aj naše podtémy, ako sú sociálna politika, daňová politika, vzdelávanie, podpora exportu. Hlavná téma však bude jedna a na ňu budeme žiadať reakciu od tých, s ktorými budeme debatovať. Predpokladáme, že debaty sa uskutočnia v mesiacoch november, december a január. Vo februári majú byť parlamentné voľby. Toto teda bude jedna z veľkých aktivít komory, chceme sa na to dobre pripraviť, pretože podľa prieskumov prichádza k istému preskupeniu politických síl,“ vysvetlil Peter Mihók.

■ VÝZNAMNÁ UDALOSŤ

Predseda SOPK oznámil, že komora začiatkom novembra tohto roka bude organizovať konferenciu na tému Budúcnosť EÚ a miesto SR a ČR v nej. „Som rád, že môžem potvrdiť dvoch hlavných vystupujúcich v panelovej debate, a to Václava Klausa a Petra Pellegriniho. Od oboch máme už potvrdenú účasť,“ pochválil sa Peter Mihók. Hoci SOPK je „politicky“ neutrálna a nikdy nevstúpila do politických hier našich politických strán a ich politikov, osud vývoja Slovenskej republiky jej nie je ľahostajný, a tak aktívne sleduje už dlhodobo viaceré dôležité témy. SOPK nie je ľahostajné kvalitné zabezpečenie zdravého populačného vývoja, na to nadväzujúca rodinná a zamestnávateľská politika. Zaujímajú ju investície do budúcej konkurenčnej schopnosti slovenskej ekonomiky s dôrazom na podporu podnikateľskej sféry ako jediného tvorcu materiálnych a finančných hodnôt potrebných pre štandardné napĺňanie štátnosti. Podporuje vedu, výskum a vývoj a ich prepojenie s produkčnou sférou s cieľom dosiahnuť vyšší stupeň finalizácie domácej výroby.

■ KVALITNÉ VZDELÁVANIE

SOPK tiež vyzýva na zvýšenie náročnosti v oblasti vzdelávania tak pedagógov, ako aj žiakov a študentov. Apeluje nahradiť súčasnú kvantitu vyššou kvalitou. SOPK bude od tých, ktorí budú bojovať o hlasy voličov, požadovať jasnú a štruktúrovanú odpoveď na tieto otázky.

VŠIMLI SME SI

Piešťanská radnica ešte v roku 2011 pripravila projekt na rekonštrukciu dominanty mesta – Kolonádového (Sklenného) mosta, ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou. Postavili ho podľa návrhov skvelého slovenského architekta prof. Emila Belluša (1899 – 1979) začiatkom tridsiatych rokov minulého storočia a patrí k vrcholom našej funkcionalistickej architektúry.

Inovujú kúpeľnú ikonu

Kolonádový most v Piešťanoch sa po rokoch dočkal opravy. Mesto na jeho opravu získalo bezmála dva milióny eur.

Tak zhruba uprostred tejto značne exponovanej kúpeľnej promenády sú dve leptané sklá s typickými slovenskými postavami od akademického maliara Martina Benku a pred vstupom na most je charakteristická plastika Barlolamača od Róberta Kühmayera. Priečelie zdobia latinské nápisy „Najozdravujúcejšie piešťanské kúpele“ z oslavnej básne objaviteľa prameňov Adama Trajana z roka 1642 a „Vstaň a choď“ z Evanjelia podľa Matúša. Najnovšie na moste pribudla aj sochárska portrétna podobizeň iniciátora rozvoja kúpeľov aj stavby mosta Alexandra Wintera.

Kolonádový most je najdlhší krytý most pre peších na Slovensku. Počas druhej svetovej vojny bol značne poškodený a obnoviť sa ho podarilo až v roku 1956. Teraz sa začala ďalšia inovácia tejto piešťanskej ikony, na opravu ktorej získalo mesto 995 tisíc eur z dotácie MK SR a na ďalšie práce do predpokladanej čiastky zhruba 1,8 milióna eura si vzalo úver. Pod dohľadom pamiatkarov chcú do jesene budúceho roka obnoviť nosnú konštrukciu, kovové súčasti, okenné výplne, strechu, vymeniť osvetlenie a pribudne aj komunikácia, infocentrum, galerijné a prezentačné priestory. Súbežne v Piešťanoch rekonštruujú aj Krajinský most cez Váh, ktorý slúži automobilovej doprave.

Emil SEMANCO
Foto: Štefan KAČENA

Zdá sa, že Vladimír Mečiar mal napokon pravdu: „Všetci sa mýlia.“

Prezidentské amnestie sa potichu vracajú

Trojčlenný senát Okresného súdu v Bratislave rozhodol tak, že v trestnej veci obžalovaného Ing. I. L. a spol. pre trestný čin zavlečenia do cudziny spolupáchateľstvom trestné konanie prerušuje a predloží Súdnemu dvoru Európskej únie na rozhodnutie zásadné otázky. Piateho apríla 2017 poslanci NR SR zrušili amnestie Vladimíra Mečiara z 3. marca a 7. júla 1998 a milosť exprezidenta Michala Kováča svojmu synovi z 12. decembra 1997. Dosiahli to prijatím uznesenia, za ktoré hlasovalo 129 členov snemovne zo 144 prítomných. Tridsiateho prvého mája 2017 Ústavný súd SR potvrdil zrušenie amnestií.

Pred niekoľkými dňami bratislavský okresný súd trestné konanie prerušil a požiadal Súdny dvor Európskej únie o rozhodnutie o predbežnej otázke, pretože považuje jeho stanovisko za nevyhnutné pre ďalší procesný postup vo veci.

Súd zároveň požiada Súdny dvor EÚ o prejednanie prejudiciálneho návrhu v rámci naliehavého konania, pretože ide o vec súvisiacu so zatýkacím rozkazom. Uznesenie nie je právoplatné, proti rozhodnutiu je prípustná sťažnosť. O tom, že by sa ju ktosi chystal podať, je príliš ticho. Podobne postupoval po zrušení Mečiarových amnestií už aj iný nižší bratislavský súd. Ten predložil vec obžalovaného exministra vnútra Gustáva K. v kauze zmareného referenda rovnako Súdnemu dvoru EÚ. „Amnestie neboli zrušené! Amnestie sú naďalej platné. Neboli, to je obrovský historický omyl,“ vyhlásil Vladimír Mečiar v roku 2017 cez rozhlasový éter RTVS. „Mýli sa ústavný súd, mýli sa parlament, mýli sa vláda,“ a vyhlásil, že za amnestiami si naďalej stojí. Zároveň odmietol označenie, že sú to „jeho“ amnestie. „Keď chcú obviňovať, že Mečiar toto... tak urobili sme to vo vláde ako kolektív,“ povedal. Odmietol, že by o únose Kováča mladšieho vedel a nástojil na tom, že s Ivanom Lexom, vtedajším šéfom SIS, sa v inkriminovaný deň stretol len na skok. „Bol predvolaný už predtým. O únose sme sa nerozprávali, rozprávali sme sa asi tridsať sekúnd,“ zaspomínal vtedy Vladimír Mečiar.

ČO INÍ NEPÍŠU

Po skončení funkčného obdobia prezidenta Michala Kováča 2. marca 1998 prešli niektoré právomoci prezidenta na predsedu vlády Vladimíra Mečiara ako zastupujúceho prezidenta. Ten niekoľko hodín po ich nadobudnutí vyhlásil 3. marca 1998 amnestie v rozhodnutí predsedu vlády SR č. 55/1998 Z. z. o amnestii. V článku V nariadil „aby sa nezačínalo, a ak sa začalo, aby sa zastavilo trestné stíhanie za trestné činy spáchané v súvislosti s prípravou a vykonaním referenda z 23. mája a 24. mája 1997“ a v článku VI „aby sa nezačínalo, a ak sa začalo, aby sa zastavilo trestné stíhanie za trestné činy spáchané v súvislosti s oznámením o zavlečení Michala Kováča mladšieho do cudziny“. Ešte v ten istý deň boli amnestie vydané v Zbierke zákonov.

Ján ČERNÝ
Foto: zdroj internet

Pokusy o vyvolanie novej krízy

Roman MICHELKO

Slovenská politika je miestom, kde by človek sotva našiel slušnosť, vecnosť či, nedajbože, hľadanie akéhosi spoločného dobra. Práve naopak, je plná podrazov, úskokov, snahy tlačiť svojich názorových oponentov do kúta či vykresľovať ich v čo najhoršom svetle. Táto snaha byť čo najvyhranenejším je logická predovšetkým u poslancov, ktorí tak potrebujú prekryť svoju bezvýznamnosť. Práve to je aj prípad poslanca Ondreja Dostála. Ten prichádza s extrémne provokačným návrhom zákona, ktorý má eliminovať prioritu slovenského jazyka v našej spoločnosti. Cieľ je jasný, zasiať rozkol medzi SNS a Smerom na jednej strane a Mostom – Híd na strane druhej.

Kto je to Ondrej Dostál? Šéf mikro- či skôr nanostraničky OKS, ktorá nikdy nemala viac ako 0,3 až 0,4 percenta. Vždy, keď sa jej náhodou podarilo dostať do parlamentu, tak len ako parazitovi na chrbte niekoho iného. Prvýkrát to bol Most – Híd, potom pokus s OĽANO nevyšiel, pretože vtedajší predseda OKS Peter Zajac by musel prejsť detektorom lži a dokázať, že nikdy nekradol. Nakoniec sa teda večný čakateľ na poslanecký post do parlamentu dostal na kandidátke OKS. A keďže politický obsah bol vždy jeho slabou stránkou, musel zaujať takmer matovičovskými klauniádami. A tak hneď pri poslaneckom sľube si spolu s poslankyňou Vierou Dubačovou pripol žltú Dávidovu hviezdu, čím chcel protestovať proti prítomnosti kotlebovcov v NR SR. Chcel tým deklarovať svoje pobúrenie nad tým, že si voliči v slobodných voľbách dovolili zvoliť niekoho, koho on nazýva extrémistami. A aby tých ex tempore nebolo málo, ďalšia z jeho eskapád na seba nenechala dlho čakať. Na skutočnosť, že si „rasistický“ slovenský národ dovolil nezvoliť ani jediného rómskeho poslanca, sám sa začal deklarovať ako Róm.

KOMENTÁR

A ako sa prejavoval poslanec Dostál v ďalšej časti volebného obdobia? Tento „špičkový“ právnik, ktorý získal svoje „vzdelanie“ na pomocnom právnickom učilišti v Kaskádach, si začal horúčkovito hľadať svoju poslaneckú postať. A, čuduj sa svete, našiel si ju. Paradoxne, on – akože – konzervatívny poslanec a predseda OKS (teda konzervatívnej strany) sa na protest proti zrušeniu genderového dňa, keď mali chlapci prísť v dievčenských šatách a naopak dievčatá v chlapčenských, aby sa rodovo scitlivovali na Gymnáziu Juraja Hronca, navliekol do ženských šiat a verejne tak protestoval proti riaditeľovi, ktorý si niečo také dovolil zastaviť. Nevdojak tým však potvrdil zmätenie pojmov, ktorého svedkami sme dnes a denne v slovenskej politike. Predsedovia konzervatívnych strán sa navliekajú do ženských šiat a bojujú za rodové scitlivovanie mládeže, lídrom eurokandidátky najstaršej konzervatívnej strany KDH je Ivan Štefanec, človek, o ktorom je všeobecne známe, že je za manželstvá homosexuálov.

Je jasné, že politici, ktorí nemajú čo povedať, prežívajú často len s pomocou politických provokácií. Esenciálnym príkladom niečoho takého je Igor Matovič a jeho slabším odvarom je Ondrej Dostál. O čo mu teda naozaj ide? Samozrejme o to, aby sa dostal na kandidátku liberálnej SaS, a poistiť si to chce dvoma spôsobmi. Ten prvý je absolútna a totálna zrada konzervatívneho programu, ktorý kedysi OKS reprezentovala, tým druhým je zaujať, a v prípade, že nebude na kandidátke dosadený na zvoliteľné miesto, pomocou týchto marketingových ťahov dostať sa do povedomia verejnosti s cieľom prekrúžkovať sa z nezvoliteľného miesta.

Dostál a jeho dve kolegyne predložili do parlamentu zákon, ktorý ruší výsadné postavenie štátneho jazyka na území SR, čím je absolútne neprijateľný pre SNS a väčšinu Smeru, je však ťažko odmietnuteľný pre Most – Híd. Cieľ tejto provokácie je pritom jasne priehľadný – ešte takto na konci volebného obdobia urobiť posledný pokus o rozbitie súčasnej koalície. Dostál si však neuvedomil, že s niečím takým prišiel neskoro. Podľa koaličnej dohody šesť mesiacov pred voľbami končí platnosť koaličnej dohody, a tak už nemá čo rozbiť. Ak bolo cieľom vyvolať predčasné voľby, tak „právny expert“ z Kaskád Dostál by mal vedieť, že podľa ústavy pol roka pred voľbami už prezident nemôže rozpustiť parlament, a teda predčasné voľby nemá ako vyvolať. Ak by niečo také predložil v čase, keď Danko vypovedal koaličnú zmluvu, mohla mať takáto iniciatíva nádej na úspech. Ale dnes? Dostál ňou len demonštruje svoju odbornú nespôsobilosť, nekompetentnosť a zúfalú snahu prežiť v politike za každú cenu.

Šoubiznis nie je umenie

Ivan BROŽÍK

Bizarný obraz – na jednej strane pódia sedia „zabávači“, ktorých budeme mať čoskoro už aj v chladničkách, a na druhej strane pán herec, kedysi súčasť absolútnej umeleckej špičky slovenského divadelníctva, teraz bez angažmánu. Partia vysmiatych, večne sa na niečom nevtipnom smejúcich, skákajúcich si do reči, prekrikujúcich sa presviedča umelca o tom, že aj šoubiznis je umenie. Herec chvíľu odoláva, napokon mávne rukou a poddáva sa, prestane vzdorovať. Do istej miery by sa dalo súhlasiť. Šoubiznis je naozaj umenie – ako zohnať zmluvy kdekoľvek na čokoľvek a najmä zhrabnúť za ne solídne honoráre. A s tým cieľom je predsa ospravedlniteľné urobiť zo seba hoci aj tvory nedosahujúce ani inteligenciu opíc. Lenže ak by sa zrazu stali umelcami, hoci aj samozvanými, ich trhová hodnota by prudko vzrástla.

Skúsme sa však zamyslieť, za čo vďačíme umeniu a za čo šoubiznisu a jeho protagonistom. Umenie je individuálnym prejavom kreatívnej schopnosti duše. Je to jedna z foriem osvojovania si sveta človekom. Je predmetom skúmania estetiky, umenovedy a filozofie umenia. Je súčasťou národnej kultúry, tradícií, je národným šperkom. Dôkazy

POZNÁMKA

nám visia v galériách, sú v mnohých, žiaľ, už pre médiá takmer iba archívoch, stoja večer čo večer na divadelných doskách. A šoubiznis je hodnotové nič so životnosťou komára, založené na hrabaní peňazí pod seba. Lenže nielen iba to. Herec umelec kultivuje slovenský jazyk, jeho prednes, ľubozvučnosť, šoubiznis používa akýsi medzinárodný slang, do slovenčiny vnáša absolútne neakceptovateľné prvky a do spoločenského správania a vzťahov totálny rozvrat. Robí to preto, lebo to môže robiť. „Divák si to žiada“ alebo v inej podobe „poslucháč si to žiada“, hlásali odkiaľsi z neznáma spadnutí mediálni manažéri, ktorí prebrali vedenie našich médií, najskôr verejnoprávnych a po vzniku duálneho systému, samozrejme, aj súkromných po spoločensko-ekonomických zmenách, ako sa vzletne zvykne hovoriť udalostiam a okolnostiam prevzatia moci u nás pred tridsiatimi rokmi. Kto je ten divák, kto je ten poslucháč? Videl ho niekto? Ako asi vyzerá, čo nosí oblečené, aké má návyky, kde žije?

Občania žijúci pri západnej hranici využívajú presah českých vysielačov, na južných územiach už roky nezaznelo z éteru slovenské slovo, lebo tam sa tradične sledujú maďarské médiá, na severe zas poľské. Všetky sú totiž oveľa ústretovejšie ku kvalite, ale aj k službám štátu, z územia ktorého vysielajú. A hŕstka pseudokomediantov, prechádzajúca z média do média ako jehovisti z domu do domu, u nás produkuje čosi, čo ťažko nazvať pri akom-takom vzdelaní, rozhľade a vkuse zábavou, vtipom a už vôbec to nemožno nazývať umením. Vidíme ich všade, na ktoromkoľvek kanáli (aké príznačné slovo) vysielateľov, ktorí u nás obsadili náš éter. Kanálová „zábava“. Sekundárne však aj živná pôda pre dekadenciu, nevkus, násilie, hrubosť a neznalosť. Chcelo by sa pýtať, prečo sa tieto protispoločenské javy podporujú iba tým, že ucelené skupinky jedincov si potrebujú zarobiť na vlastné a pomerne nie skromné životné náklady? Dá sa hovoriť spokojne že organizované skupiny, ktoré medzi seba nepripustia nič kvalitnejšie, čo by, samozrejme, ohrozilo ich dominanciu na trhu so „zábavou“. Slovenčina prestala byť komunikačným jazykom, rozprávame sa nárečím, najčastejšie východným. Alebo anglicky východným. Táto zábava uprednostňuje témy, o ktorých sa kedysi ľudia hanbili rozprávať verejne aj v krčmách najnižšej cenovej skupiny.

aaA skupina zabávačov arogantne presviedča umelca, že šoubiznis je tiež umenie. Chýba im totiž spoločenský status. Lenže ten sa, našťastie, ešte stále získava inak. Celoživotnou poctivou civilizovanou a štátu i jeho obyvateľom prospešnou prácou. Nejakou pridanou hodnotou. Nie bizarnosťou chvíle.

SPOZA OPONY

Prečo je Trianon neprestajne téma

Dušan D. KERNÝ

Na budúci rok uplynie sto rokov odvtedy, ako slovenský vzdelanec diplomat Osuský podpísal v zámku Trianon to, čo on nazval konečným historickým vyúčtovaním. Bolo to vyúčtovanie slovenského národa. Na troskách rozpadnutej rakúsko-uhorskej monarchie vznikli nástupnícke štáty, medzi nimi Maďarsko. Mierová zmluva uzavrela problémy medzi Maďarskom a susednými štátmi.

Prečo si to pripomínať? V júni tohto roku prijal maďarský parlament deklaráciu, ktorou vyhlásil rok 2020 za Rok národnej súdržnosti. V texte sa okrem iného hovorí o tom, že dodnes „pretrváva neriešiteľnosť politických, ekonomických, právnych a duševných problémov, ktoré spôsobila mierová dohoda“. To je pre Slovensko neprijateľné, z našej slovenskej strany niet nijakých dôvodov, ktoré by oprávňovali spochybňovať, a už vonkoncom nie prehodnocovať mierovú zmluvu, ktorá o. i. definitívne určila naše dodnes medzinárodne uznané hranice. Nielen po prvej, ale aj po druhej svetovej vojne bola v roku 1947 táto hranica medzinárodne potvrdená a zásluhou ministra Clementisa potvrdená tak, že nám to pri vzniku Slovenskej republiky umožnilo vybudovať po maďarskom bojkote vodné dielo Gabčíkovo. Vyhlásenie Roka národnej súdržnosti v Maďarsku je pre nás témou aj pre tú pasáž textu, kde sa hovorí o „podpore práva národných menšín na sebaurčenie“. To je neprijateľné. Matičnej verejnosti však ide najmä, a predovšetkým o to, aby sa toto obdobie využilo na vecnú, neagresívnu, pokojnú argumentáciu, v ktorej by si čo najširšie vrstvy slovenskej populácie počnúc mládežou uvedomili skutočné historické fakty, aby sa to dostalo takrečeno do nášho krvného obehu, do sebavedomia príslušníkov štátu Európskej únie, aby sme videli historické zdroje sebavedomia, ktoré mali slovenskí vzdelanci, keď formovali nielen základy československého štátu, ale aj pomerov v strednej Európe.

Jedným z príspevkov by mohla byť repríza relácie verejnoprávnej STV spred desiatich rokov vysielaná 3. júna 2010. Bola to vôbec prvá takáto diskusia, pretože odborníci, ktorí sa tejto problematike celé desaťročia venovali, boli systematicky vytláčaní z povedomia verejnosti. A to platilo ešte aj v roku 2010! Preto sa diskusia o Trianone stala pri jeho deväťdesiatom výročí v slovenských podmienkach takou prelomovou. Na tému Trianion vtedy diskutovali prof. Marcela Gbúrová a prof. Oskar Krejčí a historici doktori vied Ladislav Deák a Marián Hronský. Deák a Hronský zanechali práce, ktoré sú dodnes pilierom pre poznanie historickej faktografie.

V akej atmosfére sa vtedy diskutovalo? Vtedajší predseda maďarskej vlády Viktor Orbán v tom čase zaviedol dvojité občianstvo a strana Jobbik ponúkala znovuzrodenie maďarskej národnej gardy. Dnes po desiatich rokoch, ktoré uplynuli od deväťdesiateho výročia Trianonu, prebieha zasa proces vytvárania takej maďarskej historickej pamäti, pre ktorú je hraničným dátumom rok 1944. Táto revízia má vyvolať dojem, že Maďarsko a Maďari po roku 1944 boli obeťami nacizmu a potom komunizmu. Je tiež neprijateľná tak pre Ukrajinu, ktorej časť horthyovské Maďarsko zabralo v roku 1938, nehovoriac o Slovensku, ktoré vtedy, v roku 1938, stratilo na juhu čs. štátu vyše desaťtisíc štvorcových kilometrov územia.

Repríza historického dokumentu, besedy STV spred desiatich rokov, by mohla názorne ukázať, aká je vecnosť argumentov historikov z dnešného pohľadu, demonštrovať kvalitu faktografie diskusie. Relácia pripomína, že mierovú dohodu z roka 1920 podpísali v čase, keď Uhorsko už rok a pol nejestvovalo, ale maďarská diplomacia chcela obhájiť jestvovanie veľkého Uhorska. Bolo to vtedy nereálne.

Je reálne, aby sa po sto rokoch kampaňou pod krycím názvom národná súdržnosť negatívne formoval nielen dnešok, ale aj budúcnosť vzťahov susedných štátov alebo nebodaj sa negatívne vplývalo na lojalitu menšiny k slovenskému štátu a základným medzinárodným dokumentom, o ktoré sa opiera jeho existencia? Uviesť na obrazovky osobitne argumenty historikov Deáka a Hronského z archívu STV by bolo viac ako zaujímavé, ba potrebné.

SEBAOBRANA

Od zajtra je názov kampane, ktorá je venovaná domácemu násiliu a reprezentuje ju i hudobný klip speváčky Dary Rolins. Spolu s množstvom opatrení kampaň pripravila polícia, aby sme ako spoločnosť dokázali efektívnejšie a dôslednejšie bojovať proti týraniu v domácnostiach. Informovala o tom ministerka vnútra Denisa Saková s viceprezidentkou Policajného zboru SR Janou Maškarovou.

Od zajtra

Ministerstvo i polícia chcú včas identifikovať prípady týrania a dotknuté osoby ochrániť. „Vieme pomôcť tomu, kto nám problém nahlási a o koho probléme vieme," upozornila ministerka Saková. Policajná viceprezidentka zdôraznila, že cieľom kampane je identifikovať obeť domáceho násilia čo najskôr, aby nedochádzalo k dlhodobému týraniu. „Je dôležité, aby ľudia verili polícii a snažili sa ju kontaktovať čo najskôr," skonštatovala Jana Maškarová. V Policajnom zbore chcú zlepšiť prístup polície a zvýšiť profesionalitu policajtov prvého kontaktu. „Chceme, aby policajti, ktorí sú v uliciach a majú osobnú a miestnu znalosť, identifikovali obeť skôr, aby nedochádzalo k týraniam žien a detí, ako máme prípady až sedemnásťročného týrania zo Starej Turej," vysvetlila viceprezidentka.

Príkazom policajného prezidenta budú podľa nej prípady týrania sledované a bude daná takzvaná správová povinnosť, tak ako je to v prípade drogových či extrémistických trestných činov. Polícia tak chce dohliadnuť na to, aby boli čo najrýchlejšie tieto prípady zistené vyšetrované. Pomôcť môžu aj špeciálne výsluchové miestnosti, kde budú môcť vyšetrovatelia od obetí v bezpečnom prostredí získať dôležité informácie o páchateľovi.

Ministerstvo vnútra chce tiež zlepšiť efektivitu spolupráce participujúcich subjektov. „Naším cieľom je, aby nebola včasne informovaná len obeť, že bol prepustený páchateľ z väzby či výkonu trestu odňatia slobody. Chceme, aby túto informáciu čo najrýchlejšie dostal príslušník prvého kontaktu, ktorý má zodpovednosť za oblasť, kde obeť býva, a zbieral informácie, či môže dôjsť k ďalšiemu napádaniu," vysvetlila viceprezidentka Maškarová a pripomenula, že tak chcú zabrániť ďalšiemu násiliu. Ministerstvo plánuje presadiť zvýšenie dostupnosti štátnej podpory bývania pre obete domáceho násilia. Ministerka Denisa Saková avizovala, že o tejto téme budú rokovať s ministerstvom dopravy a výstavby, do kompetencie ktorého patrí Štátny fond rozvoja bývania. „Tieto ženy majú mať uľahčený a zrýchlený postup a prístup k finančným prostriedkom, aby si vedeli zabezpečiť v krátkom čase bývanie. Nechceme, aby tento zdroj financií pôsobil diskriminačne voči ostatným, ale chceme zrýchliť proces vybavovania žiadostí takýchto obetí trestných činov," vysvetlila Denisa Saková.

V rámci dotačnej schémy ministerstva vnútra sa budú podporovať viaceré projekty, ktoré sa zaoberajú efektívnym a dôslednejším bojom proti domácemu násiliu. Rezort zriadi aj portál www.odzajtra.sk, na ktorý bude prijímať spätnú väzbu.

Kampaň predstavia aj parlamentnému výboru pre ľudské práva, aby vytvorili nielen sadu finančných a organizačných opatrení, ale aj potrebné legislatívne nástroje, ktoré umožnia účinnejšie trestať páchateľov.

Ivan BROŽÍK

Záchranár aj spisovateľ Jaroslav ŠVORC o nosičstve a slobode pod nákladom

Dedičstvo potu a tisícok ton vynášok

Zhováral sa Emil SEMANCO – Foto: archív autora

Po rokoch, čo sme sa od školy nevideli, stretli sme sa s Jarom Švorcom vtedy ešte na Chate kapitána Morávku na Popradskom plese. Len čo zložil krošňu, v ktorej vyniesol na Rysy k Beránkovi tovar, dali sme vrchnému Julkovi Ivanovi zarobiť pár drobných pri čajíku s rumom... Spomínanie na minulé aj na to, čo zažíva vysokohorský nosič v tatranských atmosférických premenách a skalných tajničkách, keď sa ponorí do náruče kosodreviny a potom si šetrí dych a sily kráčajúc skalnými chodníkmi takmer s tonou nákladu, vyšlo v Smene na nedeľu pod titulkom Posadnutosť námahou. Bolo o unikátnej a len v našich veľhorách zachovanej profesii vysokohorského nosiča. Vysokohorské nosičstvo zapísali nedávno do reprezentatívneho zoznamu národného nehmotného kultúrneho dedičstva. A to bol dôvod na rozhovor s človekom, ktorý vie o ňom azda najviac...

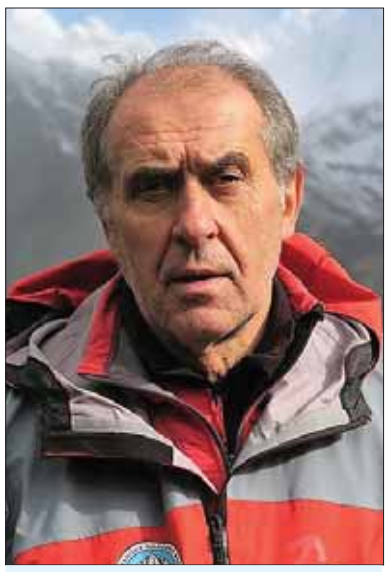

Jaroslav ŠVORC sa pred takmer štyridsiatimi rokmi vzdal sľubnej akademickej kariéry a natrvalo sa upísal ako vysokohorský nosič, záchranár a spisovateľ našim veľhorám.

● Sľubne sa rozbiehajúcu profesijnú akademickú kariéru v UPJŠ Prešov ste vari pred štyridsiatimi rokmi vymenili za riaditeľovanie na základnej škole v Šuňave pod Tatrami. Čo podmienilo tento krok a neoľutovali ste ho niekedy?

Keď som po skončení vysokoškolského štúdia dostal ponuku pôsobiť ako vysokoškolský učiteľ na univerzite v Prešove, bolo mi jasné, že to nebude moje definitívne pôsobisko a bude len otázkou času, kedy sa vrátim tam, kde ma to najviac vždy ťahalo – do rodných Tatier. Život bez nich som si nevedel predstaviť. A tak, keď som si založil rodinu a bolo sa treba usadiť, spolu s manželkou a malou dcérkou sme „zbalili kufre" a usadili sme sa v Štrbe, odkiaľ pochádzam a kde dosiaľ žijeme. Dcéra tu začala chodiť do školy a aj my s manželkou sme sa vydali na cestu učiteľov na základnej škole.

● Dlhé roky ste boli vysokohorský nosič, stále vediete dobrovoľných záchranárov, ste horský vodca, ale aj úspešný spisovateľ. Je to pevná reťaz vzťahu k našim veľhorám, skúste ho našim čitateľom stručne predstaviť ohnivko po ohnivku, či – lepšie – karabínku po karabínke...

Hory – a osobitne Vysoké Tatry, ma odvždy lákali. Začal som ako horolezec a s mojimi spolulezcami som absolvoval množstvo horolezeckých výstupov. Počas jednej z túr som sa stal v horách svedkom tragédie a táto skutočnosť rozhodla, že moje kroky smerovali do Tatranskej horskej služby, v ktorej som už takmer tridsaťpäť rokov dobrovoľným členom a vyše dvadsať rokov pôsobím aj ako predseda Dobrovoľného zboru Tatranskej horskej služby. Absolvoval som množstvo záchranných akcií – niektoré sa skončili šťastne, iné mali tragický koniec.

● Dvadsať letných sezón ste strávili ako vysokohorský nosič na Chate pod Rysmi. Ako vznikla táto zvláštna láska?

Nevinne. Chcel som si skúsiť jednu-dve vynášky a napokon z toho boli celé roky a takmer šesťdesiattisíc kíl materiálu, ktorý som na túto najvyššie položenú chatu v Tatrách vyniesol. Boli to nádherné roky a myslím si, že už nič krajšie v horách asi nezažijem. Ten život bol úžasný: práca na chate, vo voľných chvíľach lezenie či sprevádzanie turistov, ale aj záchranné akcie. Tieto roky ma formovali po všetkých stránkach a stále viac a viac ma ubezpečovali v presvedčení, že najlepšie je spoliehať sa na seba a na vlastné sily.

Nosiči vynášajú tovar aj na najvyššie položenú tatranskú Chatu pod Rysmi. Dvadsať rokov sem s nákladom na chrbte putoval aj Jaroslav ŠVORC...

● To nepreberné množstvo zážitkov zároveň vzbudilo potrebu podeliť sa s nimi s inými. Kedy ste zobrali do rúk pero s týmto zámerom?

Od roka 1981 som pravidelne publikoval v rôznych časopisoch najmä o práci horských záchranárov a dianí na vysokohorských chatách. V roku 1991 spolu s Paľom Barabášom sme vydali knižku príbehov zo života vysokohorských nosičov Spod krošne veselo i vážne, druhé vydanie vyšlo v roku 2005, tretie v roku 2011. Potom som sa ako spoluautor podieľal na publikáciách o histórii tatranských chát Strechy nad oblakmi (1998, 2006), Tatranská horská služba (2000), Horská služba na Slovensku (2004). V roku 2004 vyšla moja monografia Smrť si nevyberá o záchranných akciách Horskej služby. Kniha vyšla aj v češtine, druhé vydanie v Českej republike v roku 2005. Doplnené vydanie nedávno aj v poľskej mutácii. V roku 2015 som vydal knihu Preteky vysokohorských nosičov – Šerpa rallye, keďže sa podieľam na organizovaní týchto podujatí, ale aj ďalších športových akcií v našich veľhorách, ako sú skialpinistické preteky, horolezecké týždne, horské behy a podobne.

● Unikátnosť tatranského fenoménu, akým je profesia vysokohorský nosič, si vyslúžila začiatkom roka zápis do reprezentatívneho zoznamu nášho kultúrneho dedičstva. Ako naň hľadí človek, čo ho vyniesol tak vysoko – dá sa povedať – na vlastnom chrbte?

Viacerí z nás, ktorí sme v minulosti okúsili chlebíček vysokohorského nosiča, sa usilovali o propagáciu tohto unikátneho povolania. Chceli sme trochu odhaliť dušu človeka posadnutého námahou – ako ste to kedysi napísali v peknej reportáži. Turisti nás v dolinách vnímali ako silných a kondične vyspelých mužov, ale do našej duše neprenikli. A tak sme sa poniektorí venovali písaniu, iní filmovali či zhotovovali unikátne fotografie z nášho života. Vznikli knihy či nádherné filmy. Spomeniem len Kulangu alebo Barabáša. To všetko sme robili najmä preto, aby sme zachovali toto povolanie do budúcnosti a uchránili ho pred výdobytkami techniky. Keď vznikla myšlienka o zápise nosičského povolania do zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva, s ktorou vyšla súčasná generácia horských nosičov, my „starí psi" – ako si zvykneme hovoriť, sme ju radi podporili a napokon prispeli k tomu, že sa tak aj skutočne stalo. Sme hrdí, že nosičstvu sa dostalo tejto cti. Často sme sa totiž stretávali s názormi, že nosičstvo raz aj tak zanikne a nosičov nahradí vrtuľník či iná technika. Sme si vedomí vývoja a pokroku, ale zároveň tvrdíme, že mu nemusíme „bežať oproti". Veď nosič do tatranských dolín patrí. Alebo by si návštevníci viac želali, aby im nad hlavami krúžil vrtuľník s nákladom v podvese?

O ČOM JE REČ

Lesk a bieda A. Babiša

Peter ŠTRELINGER

Organizátori manifestácie 23. júna v Prahe na Letenskej pláni boli nadšení: vyše štvrť milióna ľudí – to je sila. Nadšený bol aj hlavný hovorca a šéf iniciatívy Milión chvíľok pre demokraciu Mikuláš Minář, ktorý mi pripomína organizátora slovenských protestov Za slušné Slovensko Juraja Šeligu. Napokon, ani pražské transparenty sa príliš nelíšili od tých bratislavských. V Prahe žiadali demisiu premiéra Andreja Babiša, u nás to bol Robert Fico. A aké by to bolo, keby na tribúne chýbali herci? Zdeněk Svěrák, Jiří Mádl, nosatá herečka, ktorej meno si narýchlo nespomeniem, či Bára Basiková, ktorá už má najlepšie roky za sebou. „Andrej Babiš, odstúpte! Vráťte sa na Slovensko!" Apelovala na zhromaždených Bára. Nenávidený český premiér to dostáva zo všetkých strán. Za to, že bol eštebák, že ukradol päťdesiat miliónov dotácií na Čapí hnízdo a že Agrofert získal ďalšie neoprávnené dotácie na svoju činnosť z európskych peňazí, ktoré vraj bude musieť Česká republika vrátiť.

Nuž, so všeličím možno súhlasiť, ale niesť zodpovednosť za jeho slovenský pôvod? To bratom Čechom nie som ochotný akceptovať. Napokon, veď si ho sami zvolili. Spomínam si na moje diskusie pri pive, keď Babiš zakladal hnutie ANO a vstupoval do českej politiky. Moji známi a priatelia v moravskej „hospode" by ma vtedy skoro krígľami utĺkli. Nadchýnali sa Babišovými úspechmi pri podnikaní a argumentovali: keď vie tak dobre šéfovať svoje firmy, bude mať úspech aj pri vedení českého štátu. Presviedčali ma o Babišovej úprimnosti, s akou operoval pri zakladaní ANO: „Nie je to o tom, kto tu čo nakradol, ale o tom, aby títo ľudia prestali kradnúť a prestali sa angažovať v našom verejnom živote. Nie je možné, aby túto krajinu znovu viedli ľudia, ktorí spôsobili situáciu, v ktorej sa nachádzame. Dlhy, skoro žiadne investície, zmrazovanie príjmu občanov a najmä korupcia, kam sa človek pozrie. Nemám žiadnu ambíciu sedieť v parlamente alebo vo vláde." Smiešne, že to tvrdil práve Andrej Babiš! Všetci novodobí zbohatlíci myslia v prvom rade na vlastné vrecká. Ich sladké reči o prospechu štátu a ľudí, pre ktorých vraj vstupujú do politiky, sú neúprimné, teda medovými motúzmi. To je aj prípad Andreja Babiša.

Mladý novinár Dušan Valko na prelome tisícročia napísal knihu Počestný Andrej Babiš o ceste tohto oligarchu k moci a bohatstvu. Tie prvopočiatky boli najmä pri jeho pôsobení v podniku zahraničného obchodu Petrimex a o jeho privatizácii. Spôsob, akým sa zmocnil tohto dominantného slovenského holdingu, je svedectvom, že bol pri svojej snahe získať majetok schopný ísť aj cez mŕtvoly. Zlikvidoval pritom všetkých spoločníkov a aktíva Petrimexu presunul do Čiech vytvoriac Agrofert. Valkova kniha trafila do čierneho, nezatajovala ani Babišovu spoluprácu s tajnou políciou. Babiš za pomoci svojich právnikov napokon docielil, že sa Valkova kniha krátko po vydaní (2002) nesmela distribuovať a autorovi hrozili veľké finančné postihy za ohováranie. Mal zaplatiť Babišovi takmer milión korún. Valkovu knihu si možno ešte dnes stiahnuť na internete. Napísal som do nej úvodné slovo. Úprimne som zaželal autorovi úspešnú cestu od „Tieňov k svetlu", ale že mu nezávidím slávu a úspech, ktoré ho čakajú či skôr nečakajú po jej vydaní. Nemýlil som sa. Andrej Babiš je veľmi nepríjemný protivník. Keď v roku 2013 v časopise Reflex napísali kritický článok, Babiš nechal po celom Česku prostredníctvom pracovníkov svojej firmy Agrofert vykúpiť z novinových stánkov inkriminované číslo časopisu.

Masové demonštrácie proti premiérovi českej vlády v súčasnosti sú svedectvom, že česká verejnosť stratila so spôsobom jeho vládnutia trpezlivosť. Babiš však nevznikol len tak z ničoho nič. Vyprodukovala ho sama spoločnosť. Je trpké si pripomenúť, že paralely medzi súčasnou situáciou v Českej republike a na Slovensku sú veľmi zreteľné. A vízia, že sa niečo zmení na lepšie, nie je príliš optimistická. Desí ma najmä to, že noví spasitelia, objavujúci sa na tribúne, čo žiadajú jeho demisiu, neponúkajú žiadne riešenie. Ani opozícia v českom parlamente.

Postaviť hrádze čierno-bielym mantinelom propagandy

Rusko neprestáva byť v Európe témou

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Predstaviteľ kľúčovej strany, z ktorej pôvodne vzišla prezidentka, označil za hlavný zahraničnopolitický problém potrebu čeliť agresívnej politike Ruska. Cesta pragmatického predsedu vlády Slovenska do Moskvy a Petrohradu bola v takejto atmosfére mediálne poňatá čierno-bielo, priam ako hrozivá dilema voľby medzi Východom a Západom.

Podobné ostré odmietavé hlasy sa ozvali pri obnove členstva ruskej poslaneckej delegácie v prestížnej ľudsko-právnej organizácii Parlamentného zhromaždenia Rady Európy. Protest proti tomu podali najmä ukrajinskí a gruzínski poslanci Parlamentného zhromaždenia Rady Európy (PZ RE). Prudký konflikt vznikol v Gruzínsku okolo parlamentnej organizácie pravoslávnych poslancov z desiatok štátov kvôli účasti poslancov ruskej Dumy.

Dvaja najmocnejší muži sveta sa dokážu porozprávať. Aj keď americko-ruské vzťahy stále nie sú optimálne.

■ NEPOKOJE V GRUZÍNSKU

V Tbilisi vypukli niekoľkodňové demonštrácie so stovkami zatknutých. Na jednej strane prezidentka Salomé Zurabišviliová označila za vinníka, agresora a okupanta Rusko. Ruskí poslanci opustili Tbilisi v údive. Veď celé podujatie zorganizoval gruzínsky parlament, ktorý ich pozval. Napokon táto medzinárodná organizácia má hlavné sídlo v gréckych Aténach. Medzitým však predseda gruzínskeho parlamentu radšej odstúpil z úradu. A ruský prezident zakázal od 8. júla všetky lety do Gruzínska. Okrem ruských spoločností to znemožňuje lety aj gruzínskym spoločnostiam. V hre je umŕtvenie turizmu. Okolo poldruha milióna ruských turistov ročne znamená viac ako významný ekonomický faktor pre gruzínsku ekonomiku. Zároveň je to svedectvo o tom, ako sa nedarí vytvoriť dobré susedské vzťahy na novom základe.

Podobne na atmosféru napätia vplývajú pomery v ukrajinskej pravoslávnej cirkvi. Dnes je v ukrajinskej cirkvi ďalší rozkol. Doslova mocenský boj medzi patriarchami. Patriarcha Filaret tvrdí, že ho podviedli. Nový prezident na rozdiel od predchodcu Porošenka však do sporných cirkevných záležitostí a ostrých konfliktov nezasahuje.

Konflikty vybuchujú nečakane. V rámci zákona o dekomunizácii zrušili v Charkove pamätník osloboditeľovi mesta generálovi Žukovovi. Teraz po prezidentských voľbách sa mestská rada však rozhodla vrátiť ho na pôvodné miesto. To viedlo a vedie k prudkým neutíchajúcim sporom. Podobne je to v Kyjeve, kde rozhodnutie vedenia mesta na čele s primátorom Vitalijom Kličkom premenovať hlavné ulice zrušil teraz súd. Ide o to, že bulvár Moskovský, veľkú dopravnú tepnu mesta, premenovali ešte v roku 2016 na počesť Stepana Banderu, žiadali o to občianske organizácie. Bandera je oficiálne hrdinom a aj je uctievaný ako hrdina. Členovia nacionalistickej Ukrajinskej povstaleckej armády majú teraz rovnaké sociálne podmienky ako príslušníci sovietskej armády, ktorá prispela významnou mierou k porážke hitlerovského Nemecka. Druhým konfliktom je premenovanie inej veľkej dopravnej tepny v Kyjeve v roku 2017 – odstránenie mena sovietskeho generála Vatutina, ktorý velil operácii oslobodenia Kyjeva. Velil I. ukrajinskému frontu, ale potom pri ceste na západnú Ukrajinu padol do pasce UPA, ktorá ho zastrelila. A nový názov dostala významná dopravná tepna práve podľa hlavného veliteľa UPA Romana Šucheviča. Ten podľa ukrajinských, ako aj českých médií organizoval v roku 1943 etnické čistky vo Volyňskej oblasti najmä proti Poliakom, Židom, ako aj Čechom. Najväčší masaker českého obyvateľstva nespáchali Nemci v Lidiciach, ale UPA na Volyni na západnej Ukrajine. Pravda, rozhodnutie súdu nie je konečné a radnica chce sovietske názvy opäť premenovať.

■ CHYBNÝ POSTOJ

Tieto udalosti dokresľujú atmosféru, s akou sa dnes stretávame, živo si vieme predstaviť, že to nie je ovzdušie pre vecnú argumentáciu, nehovoriac už o dialógu. Pritom päť rokov, ktoré uplynuli od vyhlásenia sankcií proti Ruskej federácii, ktoré sa stále stupňujú, je zrejmé, že Európska únia, ktorá vznikla ako veľký mierový projekt, stojí aj pred dilemou, ako zabrániť vytváraniu nových deliacich hraníc, hraníc konfliktov, ktoré by mali z Európy vydeliť Rusko. To je pritom nerealistický cieľ, úlohou reformovanej Európskej únie a jej zahraničnej politiky by mal byť naopak dialóg s Ruskom.

Doterajšia politika EÚ voči Rusku je nielen chybná, ale aj nešťastná. EÚ sa nevie odčleniť od ponímania Severoatlantickej aliancie NATO, ktoré považuje Rusko za hrozbu. Otázka je na základe čoho? Rusko výrazne zaostáva vo výdavkoch na obranu, USA majú rozpočet asi šesťsto miliárd dolárov, Rusko okolo štyridsiatich, rozpočet členských štátov NATO mnohonásobne prevyšuje rozpočet Ruskej federácie.

■ SÚBOJ PROPAGANDY

Kto podrobne sleduje vývoj v Rusku, je mu viac ako zrejmé, že Putin má také množstvo starostí, že určite nemá práve tak kapacity, ako aj myšlienky na to ohrozovať Pobaltie. V Kremli by museli sedieť šialenci, aby plánovali obsadenie Litvy, Lotyšska alebo Estónska, napriek tomu sa o tom vecne, analyticky nehovorí. Nerozoberá sa to trebárs v súvislosti s tým, že tam proti domnelej ruskej hrozbe vysielame našu bojovú jednotku a rozhodli sme sa pre veľké a drahé zbrojné programy. Pokiaľ ide o propagandu a dezinformácie, je to takisto – Ruská federácia hlboko zaostáva za propagandou a dezinformáciami Západu. Dominantné je tu postavenie USA a médií hlavných štátov EÚ a NATO. Pre malé Slovensko nastal čas nenechať sa strhnúť a faktograficky rozobrať dnešné hlavné mýty o tzv. ruskej hrozbe. Nie kvôli Rusku a ani nie kvôli kritike Západu, ale kvôli tomu, aby sme vedeli na čom sme, aby sa politika na Slovensku robila na základe faktov.

Premiérka Mayová nesplnila väčšinové prianie britských voličov

Stávame sa rukojemníkmi britskej politickej krízy

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Podľa článku 50 Zmluvy o EÚ už Spojené britské kráľovstvo nemalo byť po vypršaní dátumu 29. marca 2019 riadnym členským štátom Únie, a malo byť tiež jasné, či Úniu opustilo bez dohody, alebo s dohodou.

Pre poriadok veci si treba pripomenúť, že Spojené kráľovstvo podpísalo Maastrichtskú zmluvu až po tom, ako mu dali aj právo z Únie odísť. Pred týmto dátumom vyrokovala britská premiérka Theresa Mayová s predstaviteľmi ostatných dvadsiatich siedmich členských štátov Únie brexitovú dohodu, ktorú však britskí poslanci opakovane neschválili. A tak sa odchod k spomínanému dátumu neuskutočnil a na rad sa dostali dva nové dátumy opustenia únie – 12. 4. a 22. 5. 2019 v závislosti od toho, či sa britským poslancom upravenú dohodu podarí schváliť, alebo nie. Keďže väčšina britských poslancov s ňou opäť nesúhlasila, odchod sa doteraz neuskutočnil.

■ NIE BEZ DOHODY

Na čom sa však britskí poslanci dohodli, je, že Spojené kráľovstvo nesmie EÚ opustiť bez dohody. Čo sa v nasledujúcich dňoch bude na Britských ostrovoch diať, nevie povedať nikto; spomínajú sa rôzne možnosti riešenia, akými sú druhé referendum, členstvo v colnej únii, nórsky systém účasti na fungovaní jednotného trhu, predčasné voľby či odklad brexitu na neskoršie obdobie. V tejto súvislosti však treba povedať, že na negatívne dôsledky možného rozvodu Londýna s Bruselom sa väčšina slovenských firiem nepripravuje. Náš export na Britské ostrovy totiž dosahuje len päť percent z celkového objemu zahraničného obchodu, a preto prípadné škody by sa skôr týkali našich hlavných obchodných partnerov. Väčšie škody by nám vznikli v prípade zavedenia ciel na európske autá zo strany Bieleho domu, ako aj terajší neutešený stav nemeckej a talianskej ekonomiky.

■ TERMÍNOVÝ PAT

Vo všetkých členských štátoch Únie sa 23. – 26. júna sa uskutočnili voľby do európskeho parlamentu, na ktorých sa napokon zúčastnila aj Británia. Ak by sa na nich nezúčastnila, musela by k prvému júnu opustiť EÚ bez dohody. Bolo zvolených sedemdesiattri britských poslancov, ktorých by po prípadnom odchode Británie z EÚ nahradili zvolení náhradníci v niektorých členských štátoch Únie – ako trebárs na Slovensku, kde sme zvolili namiesto doterajších trinásť poslancov o jedného navyše. Zároveň by po brexite klesol počet poslancov v európskom parlamente z doterajších 751 na 705, čo bolo pred májovými voľbami vopred odsúhlasené. Odchod Británie z Únie by totiž znamenal, že po štyridsiatich šiestich rokoch opúšťa jednotný európsky trh a tiež colnú úniu a jej ďalšie obchodovanie by sa tak riadilo pravidlami Svetovej obchodnej organizácie. Medzitým sa britská premiérka Theresa Mayová usilovala patovú situáciu vyriešiť dohodou s európskymi lídrami o termíne odchodu. Ten sa tiež nepodarilo v britskom parlamente schváliť, a tak sa napokon dohodlo, že Spojené kráľovstvo môže odchod odložiť až do 31. 10. 2019. Tento termín bol navrhnutý preto, že na konci októbra sa končí mandát terajšej Európskej komisie a postoj novej komisie môže byť k zamotanému brexitu iný. Nejasnosti okolo termínu odchodu z Únie má, samozrejme, negatívny dosah na britskú ekonomiku, zvýšilo sa tiež globálne obchodné napätie, ktoré v konečnom dôsledku bude mrzieť všetkých. Dokonca sa objavili aj správy, že tí európski poslanci, ktorí sú zástancovia brexitu, pripravujú stratégiu trojského koňa s cieľom rozložiť EÚ z vnútra.

■ PREMIÉRKIN OUT

Keďže sa Mayovej nepodarilo vyviesť Britániu z EÚ tak, ako to v referende žiadala väčšina britských voličov, rozhodla sa abdikovať na post predsedníčky Konzervatívnej strany. Po zvolení nového predsedu, ktorý má na základe posledných britských parlamentných volieb právo byť predsedom britskej vlády, opustí aj tento post, čo však nebude skôr ako koncom júla tohto roka. Svoje rozhodnutie oznámila parlamentu so slzami v očiach, čo, samozrejme, nevyrieši terajšiu hlbokú politickú krízu Británie.

S odchodom Mayovej sú spojené rôzne konšpiračné teórie týkajúce sa dôvodov jej odchodu – chýbajúce vlastnosti štátnika, nárokovanie si po brexite na majetok konzervatívnej strany až po samotnú samoľúbosť zapísať sa do dejín britskej politickej scény – byť prvá pri takomto dejinnom rozhodnutí. Kriticky sa k odchodu Mayovej vyjadril aj predseda Európskej komisie. Nešetril britských poslancov, ktorí dali prednosť odchodu premiérky pred schválením brexitovej dohody.

NA MARGO

Letné horúčavy spôsobujú veľké problémy aj zvieratám. Či už domácim, alebo i hospodárskym. Prehriatie a zdravotné komplikácie, v krajnom prípade aj úhyn, hrozia tiež im. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka preto upozorňuje všetkých chovateľov, aby v horúcich letných dňoch venovali zvýšenú pozornosť svojim zvieratám. Prioritou je zabezpečenie prístupu k dostatku pitnej vody a ochrana pred priamym slnečným žiarením.

Agrorezort a horúčavy

„Zvieratá sú živé a cítiace bytosti, ktoré rovnako ako ľudí sužujú horúčavy. Obzvlášť chcem varovať všetkých majiteľov, aby v týchto horúčavách nenechávali osamote svoje zvieratá v autách ani na pár minút. Za krátky čas môže teplota v aute vystúpiť až na neuveriteľných sedemdesiat stupňov Celzia. Rada by som vyzvala všetkých, aby nepodceňovali extrémne teploty a zabezpečili zvieratám vyhovujúce podmienky," vyzvala Gabriela Matečná, podpredsedníčka vlády a ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

Dehydratácia, prehriate či úpal môžu zvieratám spôsobiť mnoho zdravotných problémov, v horších prípadoch môžu skončiť fatálne. Preto by sa mal každý chovateľ uistiť, že zviera má počas celého dňa prístup k pitnej vode a možnosť úkrytu pred nepriazňou počasia. Prehriatie nastáva v prípade, že prísun tepla prevyšuje schopnosť tela teplo odvádzať. Následne vznikajú reakcie, ktoré vedú k dehydratácii a zahusťovaniu krvi a následne až k rozkladu telesných buniek. Nasleduje záťaž na srdce a poruchy zrážania krvi. Výsledkom môže byť zlyhanie životne dôležitých orgánov a smrť. Príznaky prehriatia sú: výrazne zrýchlený dych mimo pohybu, penenie, výrazne červený jazyk, výraz nervozity až paniky sprevádzaný skleslosťou, rozšírenie zreníc očí, snaha ujsť z nepriaznivého prostredia, akútne zvracanie, hnačka či zvýšenie telesnej teploty.

Prvá pomoc je v podstate jednoduchá a známa. Umiestnite zviera do chladnejšieho prostredia (tieň, chodba, pivnica), zabezpečte vetranie, odopnite obojok, prípadne iné časti, ktoré zabezpečujú zviera, odstráňte penu z dutiny ústnej, ponúknite zvieraťu vodu, prikladajte studený obklad najmä na brucho, slabiny, vnútornú stranu stehien a konce končatín, po podaní prvej pomoci urýchlene kontaktujte veterinárneho lekára.

Agrorezort na leto pripravil aj niekoľko jednoduchých odporúčaní, ktorými by sa mali chovatelia v týchto horúcich letných dňoch riadiť: Na prvom mieste je dostatok pitnej vody. Vodu vymieňajte niekoľkokrát denne. Nevystavujte zvieratá priamemu slnku počas najväčších horúčav. V žiadnom prípade ich nenechávajte samy v aute. Ani na chvíľu! Nepriväzujte ich na dvore ani pred obchodom. Uistite sa, že príbytok poskytuje naozaj chlad. Príbytok sa môže vplyvom slnka zahriať a môže v ňom byť podobne horúco ako v aute, to platí aj pre uzavreté konštrukcie kotercov s plechovou strechou. Rovnako majte na pamäti, že tieň sa počas dňa pohybuje. Asfalt v lete dosahuje aj viac ako päťdesiat stupňov, preto by ste sa mu mali vyhýbať. Zvieratá si môžu popáliť labky! Čo najviac sa stráňte transportu zvierat. Pozor dávajte aj pri kúpaní na otvorenom priestranstve, na priamom slnku môže dostať aj zviera úpal.

Ak aj nechováte zvieratá, nič nepokazíte tým, ak necháte na dvore misku s vodou. Poďakujú sa vám všetky okoloidúce a okololetiace zvieratá, ako napríklad vtáky, ježkovia či hmyz.

Ján ČERNÝ

ROZHOVOR TÝŽDŇA

Vražda mladého novinára Kuciaka bola zneužitá na nehumánne prospechárske záujmy

Rastislav TÓTH: Po voľbách 2020 hrozí politický pat

Zhovával sa Matej MINDÁR – Foto: archív (rt)

Uznávaný slovenský politológ Rastislav TÓTH je zakladateľom viacerých pracovísk politických vied a medzinárodných vzťahov. Profesorom teórie politiky je od roka 2000. Zahraničné pedagogické skúsenosti získal z pôsobenia v Taliansku a Českej republike. Ďalšie zahraničné stáže absolvoval v Holandsku, USA a Rusku. V čase formovania myšlienky slovenskej samostatnosti na začiatku deväťdesiatych rokov 20. storočia sa angažoval v spoločnosti Korene, Združenie slovenskej inteligencie a bol zástanca slovenskej samostatnosti. Slovenským národným novinám poskytol exkluzívne interview.

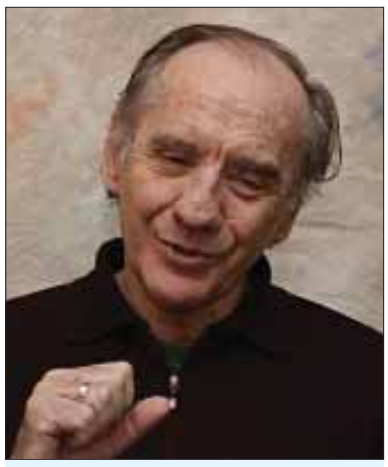

Rešpektovaný politológ Rastislav TÓTH predpovedá, ako sa zmení politická mapa Slovenska po budúcoročných parlamentných voľbách, ako a kam sa má uberať Slovensko...

● Na akademickej pôde pôsobíte nepretržite niekoľko desaťročí. Čo rozhodlo, že vaša cesta sa bude uberať smerom k politickým vedám?

V roku 1968 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského som začal študovať spolu so sociológiou aj politológiu, ktorú po dvoch rokoch zrušili a zakázali. Napriek zákazu som nezanevrel na politológiu a spolu s niektorými kolegami sme v univerzitnej knižnici tajne študovali zakázanú literatúru. Po novembri 1989 som vedel, že politológia ako veda časom opäť ožije. Napriek tomu ma veľmi mrzí, že som stratil viac ako dvadsať rokov profesionálneho života.

● Po novembri 1989 sa otvorili aj nové možnosti rozvoja politických vied. Vašou zásluhou vzniklo niekoľko pracovísk na viacerých slovenských univerzitách...

Politológia ako taká sa znovuobjavila v roku 1990. Na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského sa nám podarilo spolu s vtedajším rektorom Miroslavom Kusým založiť prvú Katedru politológie na Slovensku. Keby nebolo vtedajšieho rektora, politológia by tak skoro nevznikla, pretože bola konkurenciou najmä pre právnikov. Neskôr som založil Katedru politológie aj na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Keď som zistil, že rektorom na Trenčianskej univerzite Alexandra Dubčeka sa stal mechatronik docent Juraj Wagner, ktorého som si vážil ako dobrého organizátora, presvedčil som ho, aby otvoril Katedru politológie aj v Trenčíne. Takisto sa mi podarilo presvedčiť i vtedajšieho predsedu vlády Vladimíra Mečiara, aby na Univerzite Mateja Bella v Banskej Bystrici vznikla Fakulta politológie a medzinárodných vzťahov. V českom Kolíne som prednášal na malej súkromnej Vysokej škole politických a sociálnych vied. Istý čas som zastrešoval politológiu aj na Trnavskej univerzite. Bohužiaľ, nepodarilo sa nám politológiu rozbehnúť a musel som univerzitu opustiť. Momentálne pôsobím na Stredoeurópskej vysokej škole v Skalici.

● V rokoch 1989 – 1993 ste sa angažovali v spoločnosti Korene, Združenie slovenskej inteligencie. Prečo?

Našou hlavnou úlohou bolo rozvíjať medzi slovenským národom myšlienku samostatného Slovenska ako subjektu medzinárodného práva. Snažili sme sa svojimi aktivitami prebudiť u politikov národné povedomie. Nie všetci sa stotožňovali s našou myšlienkou. Mal som tú česť spoznať a vypočuť si profesora Milana Ďuricu, čo bolo pre mňa veľmi inšpiratívne. Profesor Ďurica nás oboznámil s tým, ako vnímajú Slovensko v zahraničí.

● Počas tretej vlády Vladimíra Mečiara ste pôsobili ako predseda Úradu pre stratégiu rozvoja spoločnosti, vedy a techniky SR, ktorého úlohou bolo vplývať na vznik ucelenej vízie slovenskej spoločnosti a pomáhať pri regionálnom rozvoji...

Je veľká škoda, že sa tento úrad po nástupe novej vlády zrušil. Našou úlohou bolo vytvoriť ucelenú víziu budúceho Slovenska. To sa nám aj v podstate podarilo, ale po voľbách v roku 1998 bolo jasné, že Mečiarova predstava o ďalšom fungovaní tohto úradu sa nenaplní. Nová vláda nechcela, aby sa Slovensko vyvíjalo podľa našich predstáv, pretože oni mali iné predstavy nadiktované zvonka. Ako predseda som bol odvolaný hneď po nástupe novej vlády a samotný úrad ako taký do roka zrušili.

Možno politický pat, v každom prípade však výrazný nástup nových politických subjektov s neskrývanou ambíciou po vláde sa čaká na bratislavskom hradnom kopci.

Naša vízia o budúcnosti Slovenska mala dve roviny. V rámci ekonomického rozvoja sme sa zaoberali aj poľnohospodárstvom. Stanovili sme si cieľ zabezpečiť potravinovú sebestačnosť Slovenskej republiky. V oblasti surovinových zdrojov sme napríklad ako prví upozorňovali na to, že Slovensko má bohaté zásoby kvalitnej podzemnej pitnej vody, ktorú by sme mohli vyvážať do zahraničia. Napríklad pri Bánovciach nad Bebravou sa nachádza najväčšia stredoeurópska nádrž podzemnej pitnej vody. Chceli ju vyvážať do Nemecka. Stroskotalo to však na tom, že bola veľmi čistá a podľa nemeckých noriem musela obsahovať toľko a toľko usadenín, ktoré nemala. V politickej rovine sme si projektovali zmeniť pomerný volebný systém na väčšinový. Ďalším naším návrhom bolo zmeniť územnosprávne členenie Slovenska na maximálne tri kraje a Bratislavu. Dnešné nadstavenie s ôsmimi samosprávnymi krajmi nepovažujem za efektívne. So svojou rozlohou nie sú z ekonomického ani politického hľadiska sebestačnými územiami. Keď nás vyzvali, aby sme sa stali členmi Európskej únie, upozorňoval som, že Slovensko ako malý štát môže byť v rámci Európskej únie veľmi užitočný rozvojom vedy a výskumu. Mali sme predstavu, že by sme mohli rozvíjať niektoré prírodné vedy na vysokej odbornej úrovni s prispením pracovísk vo Švajčiarsku, v Nemecku a v Rusku. V Bardejove sme predpokladali priestory pre nové výskumné pracovisko. Z Ruska sme chceli pritiahnuť špičkových doktorov vied a mali sme požehnanie aj zo švajčiarskeho CERNU. Opozícia proti tomu projektu bola v SAV.

● Poďme diskutovať o aktuálnej slovenskej politickej scéne. Ako hodnotíte udalosti, ktoré nasledovali po nešťastnej vražde novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice?

Ja som principiálne humanista a znamená, že si vážim každý jeden ľudský život. Ak za jeden rok je na Slovensku zavraždených približne sto ľudí, tak nevidím dôvod nechať bez povšimnutia zvyšných deväťdesiatdeväť. Všetkých sto si zaslúžilo žiť. Takže vytiahnuť jednu takúto osobu a urobiť z toho prospechársku záležitosť je nevkusné, nehumánne, ba až parazitné a vydieračské, pretože ten, kto nemá ten istý názor, je považovaný za polovraha.

● Slovensko si po prvýkrát zvolilo za hlavu štátu ženu. Čo podľa vás rozhodlo, že sa novou prezidentkou Slovenskej republiky stala práve Zuzana Čaputová?

K víťazstvu Zuzany Čaputovej prispel jej protikandidát Maroš Šefčovič tým, že prijal sponzorstvo Smeru-SD. Ďalším rozhodujúcim faktorom bolo, že ten, kto vybral kandidátku Čaputovú, mal v rukách všetky veľké médiá. Takže ľudia volili kandidáta, ktorého predtým vôbec nepoznali. Opäť sa stal prezidentom človek bez akýchkoľvek politických skúseností. Pani prezidentka sa preto bude musieť opierať o svojich poradcov a zároveň potichu poslúchať tých, ktorí jej všestranne pomáhali.

● Bývalý prezident SR Andrej Kiska zakladá svoju vlastnú politickú stranu Za ľudí. Aké šance v budúcoročných parlamentných voľbách dávate tomuto politickému subjektu?

Predstava, že táto strana zoberie hlasy Smeru-SD a Slovenskej národnej strane, je nezmyslel. Všetko bude závisieť aj od toho, či „čaputovci“ dovolia, aby Andrej Kiska naďalej zostal v politike. Je pravda, že je ochotný urobiť čokoľvek, aby sa vyhol trestnému stíhaniu, takže bude veľmi poslušný. Je tu ešte jedna otázka, či sa dokážu dohodnúť „čaputovci“ s „kiskovcami“ na spoločnej trojkoalícii. Iná cesta tam nie je. Ak ten, kto vymyslel Čaputovú, bude súhlasiť s jeho stranou, tak potom médiá dostanú pokyn, aby vytvorili Kiskovi dobré zázemie.

● Ako bude podľa vás vyzerať politická mapa na Slovensku po budúcoročných parlamentných voľbách?

Zatiaľ to vyzerá tak, že súčasná protivládna opozícia nechce mať nič spoločné so súčasnými vládnymi stranami. Jej snahou bude vo voľbách získať väčšinu. To sa jej síce môže podariť, ale len s kotlebovcami dokopy. Tých tiež nechcú, takže môže byť aj patová situácia.

● Ako by ste zhodnotili výsledky volieb do Európskeho parlamentu?

Začína sa ukazovať, že ľudia sú kritickí k neschopnosti Európskej únie riešiť základné otázky. Toto všetko sa ukázalo v tohtoročných európskych voľbách. Ľudia by chceli nejakú zmenu, ale žiadna zmena sa nemôže uskutočniť, pretože európska bruselská byrokracia za posledné roky obrovsky narástla takmer na tridsaťtisíc úradníkov. Každý šéf akejkoľvek organizácie povie, že ak chce urobiť nejakú zmenu, tak sa úradníci postavia proti nemu a zničia ho. Takže kým niekto nezreguluje európsku byrokraciu, tak sa nič nebude diať. Musia prísť takí politici, ktorí majú predstavu a povedia, čo s tou Európskou úniou treba robiť.

● Ako sa pozeráte na prípadný vznik nových štátov na mape Európy?

Vyzerá to tak, že európski lídri toľko hovorili o nevyhnutnej integrácii, až sa im to celé rozpadne. Španielsko už dávno malo byť skutočnou federáciou. Škótsko a Severné Írsko už niekoľko rokov mali mať iné postavenie. Ja viem, že Veľká Británia sa nemôže vzdať Severného Írska z jednoduchého dôvodu. Svoj názov by musela zmeniť, pretože jej oficiálny názov je Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska. To by bola pre Britov, ktorí majú silné imperiálne cítenie, veľmi veľká facka. Keď v Belgicku nastupoval na trón súčasný kráľ, už vtedy sa o ňom hovorilo ako o poslednom belgickom panovníkovi. Ak sa Belgicko rozdelí, je dosť možné, že na tri časti – pretože Brusel už dávno nie je belgický. Je to internacionálno-byrokratické mesto. V prípade rozdelenia by mohol mať podobné postavenie ako Washington D. C. v USA. Pred dvadsiatimi rokmi som videl úvahy o možnom rozdelení Spolkovej republiky Nemecko na sedem štátov. V polovici deväťdesiatych rokov univerzitní profesori, zastrešení v jednej mimovládnej organizácii, svojím výskumom zistili, že Nemecko dokopy nevydrží, pretože spolkové štáty sú navzájom ekonomicky, kultúrne a politicky odlišné.

● Aké výsledky priniesli podľa vás nedávne návštevy predsedu vlády SR Petra Pellegriniho v USA a v Rusku?

Keďže súčasný americký prezident Donald Trump je v prvom rade prezidentom amerického priemyslu, myslím si, že s Petrom Pellegrinim rokoval najmä o nákupe zbraní a lietadiel pre slovenské ozbrojené sily a o energetických zdrojoch. Čo sa týka návštevy Ruskej federácie, zastávam názor, že pokračovanie tranzitu zemného plynu cez Ukrajinu na Slovensko po dokončení plynovodu Nord Stream 2 bol hlavný bod bilaterálnych rokovaní medzi ruskou a slovenskou stranou.

● Dokáže podľa vás novozvolený ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj vyriešiť dlhotrvajúci konflikt na východe Ukrajiny?

Vyzerá to tak že áno. Nový ukrajinský prezident nie je zaťažený oligarchami, ktorí stáli za bývalým prezidentom Petrom Porošenkom. Ukrajinci si konečne musia uvedomiť, že Krymský polostrov nikdy nezískajú späť od Ruska, pretože na to nemajú vojenský potenciál. Čo však môžu urobiť, je vytvoriť pre Luhanskú a Donecku ľudovú republiku špeciálne postavenie a federalizovať Ukrajinu ako celok. Keď vznikala Ukrajina už vtedy som upozorňoval, že jej prostriedkom prechádza nábožensko-etnická hranica rozdeľujúca ruskú a ukrajinskú časť.

● Počas vašej kariéry ste prednášali na viacerých fakultách a katedrách politológie, sociológie a medzinárodných vzťahov. Časť verejnosti a niektorí politici zastávajú názor, že treba znížiť počet absolventov politických vied...

Na Slovensku máme priveľa pracovísk politických vied, ktoré nie sú v dostatočnej miere pokryté kvalitnými profesormi a docentmi. Redukcia na polovicu by bola efektívna. Navyše treba stanoviť, koľko študentov chce mať štát na verejných školách, nadpočet by si mali študenti uhradiť iným spôsobom. Súkromné školy do toho netreba zarátavať, tam ide o vzťah poskytovateľov a záujemcov.

Bojujeme za zachovanie národných tradícií pre slovenské deti

Halušky, syr a (ne)kulinárske torpéda

Ján KŠIŇAN – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Šľak ma ide trafiť! Takto začínal svoju rubriku jeden známy a veľmi obľúbený slovenský herec, glosátor, spisovateľ a skvelý zabávač, ktorý sa však spolu s ďalšími hercami a umelcami v prelomových deväťdesiatych rokoch minulého storočia pridal na stranu k ľuďom, ktorí si samostatné Slovensko neželali. V spore o Vodné dielo Gabčíkovo medzi Slovenskom a Maďarskom tiež obhajoval záujmy nášho „súpera“. Nepochopiteľne presadzoval vo verejnej diskusii cudzie argumenty, ktoré sa však čoskoro ukázali ako neopodstatnené.

Júliusa Satinského som spomenul na úvod iba preto, že naňho často myslím i po tom, čo nás navždy opustil. Najmä v súvislosti s jeho spomenutou, dnes už legendárnou frázou o triafaní šľakom. Azda by bol i napriek našim názorovým rozdielom natoľko veľkorysý, že by mi ju dnes dovolil niekoľkokrát použiť. Ten jeho povestný šľak ma totiž triafa takmer denne pri prezeraní dennej tlače či iných zdrojov informácií. V ostatnom čase čoraz častejšie. Tak napríklad minule prišiel nemenovaný magazín s tézou, že bryndzové halušky nemôžu byť naše slovenské národné jedlo, keďže bryndza pochádza z Rumunska, a že omnoho „pravdivejšie“ by bolo z našej strany preorientovať sa na vyprážaný syr s hranolčekmi a tatárskou omáčkou! Ďalej autor tejto, prepytujem, myšlienky argumentoval tým, že ten syr sa u nás momentálne aj viac predáva a konzumuje, teda že okrem iného ani čísla nepustia. Čo k tomu povedať? Tento problém, ktorý nastolil tzv. mienkotvorný magazín, má niekoľko rovín. Jednak obsahovú, formálnu, ale, pravdaže, aj symbolickú rovinu a jeho posolstvo má zaručene svoje ciele. A presne tam mierim. Už ma to popravde ani veľmi nebaví omieľať dookola to isté a otvárať oči masám, ktoré už definitívne podľahli mediálnej masáži, prekrúcaniu a lacným senzáciám a stali sa od nich takpovediac závislí.

Halušky teda nie sú dostatočne staré a pôvodné jedlo Slovákov. Vraj existujú iba nejakých dvesto rokov, čo je údajne málo na to, aby si tento titul právom zaslúžili. Zato si viem živo predstaviť skromne odetú gazdinú, ako stojí pri piecke na drevo pred tristo či päťsto rokmi, varí obed pre svojich dvanásť detí a ich chatrnou drevenicou sa šíri vôňa vyprážaného syra a hranolčekov s tatárskou omáčkou... Keby som aj hneď nebral do úvahy tento argument, nemám vedomosť o tom, že národné jedlo musí mať hneď niekoľko stoviek rokov, keďže najmä mnohé národy,

POD POKRIEVKOU

predovšetkým však ten najznámejší a najdemokratickejší, ku ktorému tak vzhliadajú podobní myslitelia, ešte ani neexistoval.

■ TORPÉDA DO VLASTNÝCH

Je pravda, že Slováci si bryndzové halušky v hlbokom stredoveku zrejme nevarievali, lebo okrem pravdepodobnej absencie bryndze na našom území, tu neboli ani zemiaky a našou doménou boli podľa etnológov najmä obilninové kaše na rôzne spôsoby. Nejdem pátrať po tom, koľkoročnú tradíciu majú tie tzv. národné jedlá iných národov, keďže ony si ich na rozdiel od nás môžu smelo verejne uvádzať, ale jedno je

celkom isté, že v počte podobných mediálnych „záškodníkov“ na ľubovoľnú tému týkajúcu sa čohokoľvek národného (nie iba jedla), by sme si ako Slováci zrejme neohrozene vybojovali poprednú priečku v celosvetovom meradle. V torpédovaní vlastnej flotily sme jednoducho majstri! Je to nebezpečný vírus a pomerne rýchlo prenosný. Dlhoročné úsilie silných alergikov na vôňu vlastnej domoviny prináša ovocie.

Šľak ma ide trafiť aj z ďalšej, veľmi podobnej anomálie rozšírenej prevažne v našich zemepisných šírkach. Lepšie povedané, ide iba o modifikáciu tej istej. Jeden pán na známej sociálnej sieti zrušil priateľstvo skupine ľudí s verejným odôvodnením, že tí, čo si vo virtuálnom priestore zastávajú slovenské stanoviská pri rôznych témach, diskriminujú ostatných, ktorí Slovákmi nie sú, a preto ich vymazáva zo skupiny priateľov. Tak na toto je podľa mojej mienky aj onen Satinského šľak prikrátky! Boj proti vlastnému národu doviedol tento zrejme mentálne hendikepovaný pán priam k dokonalosti. Pri tejto donebavolajúcej obmedzenosti by sme mu azda nenašli rovného ani medzi jeho zvyšnými virtuálnymi priateľmi a užívateľmi sociálnych sietí z tých tzv. vyspelých demokratických krajín – našich vzorov.

■ HORDY ZÁŠKODNÍKOV

Podobných príkladov je, žiaľ, u nás takmer nespočetné množstvo. Stačí si ráno otvoriť noviny, vypočuť rozhlas a ihneď narazíte na niečo, z čoho nás spiatočníckych a zatuchnutých Slovákov ide trafiť šľak. Kým naši susedia – menšie európske štáty, sa snažia urobiť si svoj priestor na mape modernej Európy, vytvárajú štruktúry a rámce na pozdvihnutie svojej kultúry, oživovanie tradícií a vyzdvihovanie národných špecifík (mnohokrát dokonca i neoprávnene), naša záškodnícka úderka pracuje s mediálnou podporou na plné obrátky. Vytrvalo a svedomito od polovice deväťdesiatych rokov. Našťastie sme sa stihli ešte tesne predtým dobre, hoci iba kratučko „nadýchnuť“ a teraz sa bojuje o to, koľko vydržíme pod vodou. Opäť raz. V histórii bolo týchto nádychov a opakovaných nedobrovoľných ponorení do stoky niekoľko. Podvedome azda upokojuje fakt, že dosiaľ v histórii sme to vždy úspešne zvládli. Mnohokrát doráňaní, zdecimovaní, ale zvládli! Teraz je rad na našej generácii, či zachováme dedičstvo otcov aj pre naše deti. Alebo sa zapíšeme do histórie ako tí, čo to nezvládli?

Šľak ma ide trafiť, keď si pomyslím, že by to tak mohlo byť...

Naše ministerstvo zahraničných vecí podporuje protislovenské neziskovky

Paranoidná optika jednej nadácie

Ľudovít ŠTEVKO – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Zistenie podpredsedu Slovenskej národnej strany Jaroslava Pašku, komu a načo poskytuje Ministerstvo zahraničných vecí SR (MZV SR) štátne peniaze podľa zákona 523/2004 Z. z. a Pokynu MF SR č. MF/009261/2019-44, bolo možno pre mnohých prekvapením. Ministerstvo pod vedením Miroslava Lajčáka nielenže finančne podporilo kontroverznú publikáciu o homosexualite, ktorá sa rozširovala po školách bez vedomia a súhlasu ministerstva školstva, ale ako sa ukázalo, finančne podporuje a protežuje niektoré mimovládne organizácie, medzi ktorými patrí prvé miesto Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku (SFPA).

Jaroslav Paška uvádza, že v roku 2018 táto tzv. nezisková spoločnosť dostala z vyčleneného rozpočtu MZV a EZ na deväť projektov zo 118 820 eur takmer polovicu, t. j. 51 200 eur. Zvyšným desiatim žiadateľom boli z tejto rozpočtovej kapitoly pridelené oveľa skromnejšie prostriedky. Takmer identická situácia s dotáciami bola aj v roku 2019. Kým minister Lajčák opäť exkluzívne vyhovel Výskumnému centru SFPA a jeho riaditeľovi Alexandrovi Dulebovi sumou 50 540 eur, tak napríklad Svetové združenie Slovákov v zahraničí, o. z., dostalo na svoj projekt len dvetisíc eur a Matica slovenská dvetisícpäťsto eur.

■ TIEŇOVÉ MINISTERSTVO

Čo je a čomu slúži Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku, ktorá sa od čias Eduarda Kukana na poste ministra zahraničných vecí prezývala aj ako tieňové ministerstvo zahraničia. Zdá sa, že táto mimovládna organizácia je pravou rukou rezortného ministra dodnes. Iniciátorkou a zakladateľkou „neziskovky“ pre zahraničnú politiku bola v roku 1993 bývalá herečka a veľvyslankyňa Magda Vášáryová. Ďalšími zakladajúcimi členmi spoločnosti boli okrem iných osobností verejného života aj niekdajší minister Dzurindovej vlády Rudolf Chmel a Pavol Demeš, medzinárodne známy ako inštruktor farebných revolúcií v Európe. Magda Vášáryová bola predsedníčkou Správnej rady spoločnosti od jej založenia až do roku 2000.

Dnes je pani Vášáryová ako politická dôchodkyňa čestnou predsedníčkou Správnej rady SFPA. Vlani pri príležitosti dvadsiateho piateho výročia založenia spoločnosti mala jej zakladateľka slávnostný prejav, v ktorom sa vytasila myšlienkou hodnou zaznamenania ako príklad „vášáryovskej originality“: Podľa nej: „Heslo Immanuela Kanta, filozofa a celoživotného obyvateľa Königsbergu, dnes Kaliningradu, z ktorého na nás opäť mieria rakety s atómovými hlavicami: ‚Pokiaľ celý život nazeráte na svet optikou, ktorá skresľuje, nikdy si neuvedomíte, že to, čo vidíte, nie je skutočnosť.‘“ Magda Vášáryová dala tým na známosť dve veci, jednak že Königsberg ukradli Nemcom Rusi a premenovali ho na Kaliningrad a jednak, že Rusi na nás mieria atómovými hlavicami. Jedno i druhé je, samozrejme, hlúposť. Kaliningrad, po nemecky Königsberg, po poľsky Królewiec, po litovsky Karaliaučius, po latinsky Regiomontium, po slovensky Kráľovec bol už podľa jeho rozličných názvov svedkom pohnutej histórie. Mesto postupne patrilo Prusom, Francúzom i Rusom, počas druhej svetovej vojny hitlerovskému Nemecku a na základe postupimskej

dohody po druhej svetovej vojne sa stalo hlavným mestom ruskej Kaliningradskej oblasti. A o tom, kam mieria atómové hlavice Kaliningradu a NATO, mohla pani Magda radšej pomlčať. Inak má pravdu, len keď cituje Kanta a jeho známu vetu o skresľovaní skutočnosti. Kantov citát sa totiž vzťahuje práve na pôsobenie a výstupy protagonistov Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku.

Osobitnou kapitolou, ktorá charakterizuje súčasné výstupy spoločnosti, je jej ostrá protiruská orientácia jej predstaviteľa Sašu Dulebu, analytika rusínskej národnosti a absolventa Filozofickej fakulty Kyjevskej štátnej univerzity Tarasa Ševčenka. Dulebovi zrejme neprekáža, že na Ukrajine nie je na rozdiel od Slovenska rusínska národnosť uznaná štátom ani prítomnosť fašistických ideí Pravého sektora v tomto štáte, prekáža mu slovenské rusofilstvo a akási, pravdaže, fiktívna „ruská expanzia“.

■ JEDNOSTRANNÉ FÓRUM

Diskusné fórum, ako sa charakterizuje Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku, možno zaradiť k politickým neziskovkám, ktoré sa na svet pozerajú paranoidnou optikou. Občan Königsbergu Immanuel Kant má pravdu: „Pokiaľ celý život nazeráte na svet optikou, ktorá skresľuje, nikdy si neuvedomíte, že to, čo vidíte, nie je skutočnosť.“ Občan Paška k tomu dodáva: „Ak by sa tzv. diskusné fórum prezentovalo len svojimi neraz zvláštnymi, účelovými konštrukciami, občas poznačenými aj mierne paranoidným vnímaním istých častí sveta, nebolo by možno treba venovať tomuto neuveriteľnému posielaniu našich daní priateľom pána ministra takúto pozornosť.“

MEMORIÁL

Keď v jeden deň v druhej polovici júna prišla správa o jeho úmrtí, agentúry, denníky a internetové portály mu najčastejšie pridávali epiteton zakladateľa či aspoň spoluzakladateľa slovenského žurnalistického školstva na Slovensku. Nebola to, či nie je to celkom pravda: docent JUDr. Luboš Šefčák bol mladší ako povedzme Slavo Kalný, jeden z prvých štyroch absolventov Katedry novinárstva na Filozofickej fakulte, a možno len o rok starší ako najmladší z tej štvorice – už nebohý Juraj Vereš, potom až do doby temna, tzv. pookupačnej konsolidácie, tajomník katedry.

Právnik a strážca etiky v našom novinárstve

Pravdou však je, že po absolvovaní právnického vzdelania a krátkom pôsobení na dekanáte fakulty bol potom po celý tvorivý život pilierom katedry, autorom či spoluautorom mnohých jej učebníc, skrípt či teoretických knižných diel o žurnalistike, morálke v médiách, pôsobení reklamy v masových komunikačných prostriedkoch a podobne. V tomto smere aj prakticky pôsobil v orgánoch Slovenského syndikátu novinárov od jeho vzniku po novembri ’89. Ako erudovaný právnik sa podieľal na jeho vzniku, formovaní a stanoviskách – úprimne povedané v dobrom i zlom. Napríklad pri vzniku slovenskej zvrchovanosti.

Okrem právnych aspektov slovenskej žurnalistiky sa venoval aj jej dejinám. V tom tvorivo dopĺňal výskum a literatúru od profesora – vidno to aj na rozsiahlom zozname jeho publikačnej činnosti. Je napríklad autorom diela, ktoré sa pre niekoľko generácií poslucháčov žurnalistiky stalo základnou učebnicou: Prehľad najnovších dejín slovenského novinárstva, ktorým dopĺňal fundamentálne práce o histórii slovenskej a českej žurnalistiky od profesora Fraňa Ruttkaya (Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1968), alebo o čosi novšie dielo, ktoré pripravil s kolegyňou Z. Duhajovou: Dejiny slovenského novinárstva 1945 – 1968. S profesorom Jánom Sandom bol spoluautorom knihy Masové médiá a ekonomika (180 str., vydavateľstvo Ekonóm, 2006), s profesorom Jurajom Vojtekom vydali trojzväzkové Dejiny svetového novinárstva (UK Bratislava, 1992 – 2003). Venoval sa aj väzbe žurnalistika – etika, na pôde Syndikátu slovenských novinárov i v tvorivej činnosti – s P. Horňákom v tejto súvislosti vydal teoretickú prácu Etika reklamy – etika žurnalistiky (SOPRA, 2000), aj väzbám novín a médií vôbec s verejným živom. Svedectvom toho sú i teoretické diela s osobnosťou slovenskej žurnalistiky Jurajom Charvátom Médiá a politika (Merkur, 1998) a s profesorom Jánom Sandom Masové média a ekonomika, Ekonóm, 2006.

Patrím medzi publicistov, ktorí zastávali iné názory ako doc. Šefčák, najmä v zlomových chvíľach začiatkom deväťdesiatych rokov. Možno to bolo pre odlišné korene. Patrí mu však aj naša úcta.

Ján ČOMAJ

FEJTÓN

***Z** kuchynskej povaly nám spadol poriadny kus omietky. Dvakrát dva metre. Zahlásili sme to na stavebnom bytovom družstve a dožadovali sa opravy.*

„Prídeme sa na to pozrieť!“ utešili nás a poznačili si nás do špeciálneho zošita. Zakrátko, po niekoľkých mesiacoch, prišiel sa na vec pozrieť majster. Znalecky prezrel postihnuté miesto a vyhlásil: „Padajú aj väčšie kusy!“

Spomienka na totalitu

Na otázku, kedy príde s nástrojmi, zatváril sa tajomne a odišiel. Viac sme ho nevideli. Po mesiaci však prišiel druhý majster. Spýtal sa rovno na naše zdravie. Keď sa dozvedel, že nám slúži primerane nášmu veku, podotkol, že to je to hlavné. Dodal, že spadnutá omietka je proti jeho zdvihnutému krvnému tlaku učinená „prkotina“. Aj so spadnutou omietkou dá sa slušne žiť! Viac sme ho nevideli.

Po troch týždňoch prišiel tretí majster. Vyzeral veľmi dotknutý už vo dverách. Priehlbeň v povale vôbec nechcel vidieť. Sľúbil, že príde – až budeme mať v dome výťah. Zároveň nás poučil, že v trojposchodovom dome sa toho nikdy nedočkáme.

Po dvoch týždňoch prišiel štvrtý majster. Veľa sme si sľubovali od toho, že intervaly medzi návštevami majstrov sa utešene skracujú. Celá vec zrejme dozrieva! Majster si pozorne prezrel defekt v omietke. Museli sme mu ho však ukázať pomocou ukazováka vztýčeného k nebesiam. Napokon vyhlásil:

„Diera je veľmi malá. Sem sa mi neoplatí ťahať kozu.“

Nevedeli sme, že k oprave omietky treba ťahať do bytu živú kozu. Mlčali sme však, lebo človek sa nerád ukazuje ako neinformovaný tupec. Majster využil naše mlčanie, odpútal sa od nás a viac sme ho nevideli.

Piaty majster prišiel už po týždni. Vec už zrejme načisto dozrela. Samostatne našiel postihnuté miesto. Videli sme v tom dobré znamenie. Potom však vyslovil rečnícku otázku:

„Čo keď bude treba zhodiť celú omietku?“

Zavládlo trápne ticho.

„A ja tu uviaznem na niekoľko dní!“

Do hrobového ticha buchli chodbové dvere a viac sme uvážlivého majstra nevideli.

Šiesty majster k nám zavítal zasa až po niekoľkých mesiacoch. Zrejme sme už získali zlú povesť medzi majstrami! Po obhliadke terénu dlho súcitne krútil hlavou. Potom poradil:

„Celé si to vytapetujte! To je dnes moderné.“

Dojato sme mu poďakovali a smutne sme ho odprevadili k dverám v predtuche, že ho už nikdy viac neuvidíme. V celej veci však nastal prudký zvrat. Siedmy majster prišiel už o tri dni. Vyzeral veľmi sľubne. Reagoval ešte sľubnejšie: vypýtal si stoličku. Všetko dôkladne preklepal. Zdalo sa, že každú chvíľu skadesi vytiahne fonendoskop a bude ešte aj načúvať šumu dažďových kvapiek na plochej streche nad našimi hlavami. Ustavične zdôrazňoval, aby sme sa nebáli, že je to len maličkosť. Povzbudení jeho prekvapivou aktivitou a ochotným prístupom k takejto maličkosti sme ho natešene vyprevádzali ku dverám. Pri odchode ešte z chodby nás posmeľoval jeho sympaticky zafarbený hlas:

„Nič si z toho nerobte! To je naozaj maličkosť. To si budete vedieť urobiť aj sami!“

Milan KENDA

Sloboda slova opäť prestáva byť aj u nás každodennou samozrejmosťou

Cenzúra internetu beží na plné obrátky

Lukáš PERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Je mi cťou písať do Slovenských národných novín, zvlášť ak sa to týka problému, ktorý bol aktuálny aj pre našich národných buditeľov. Aj štúrovcov obviňovali z nebezpečného panslavizmu a buričstva voči panstvu. História sa nám opäť opakuje a sloboda slova znova prestáva byť samozrejmosťou.

Prípad Julien Assange dokazuje, že súčasný svetosystém je z hľadiska prístupu k informáciám a slobode slova totalitný. Dostali sme sa do situácie, keď je porušovanie slobody slova a odhaľovania dôležitých informácií postupne ospravedlňované pod zámienkou tzv. boja s extrémizmom, konšpiráciami či propagandou. Kto však posudzuje, čo je extrémizmus, čo je povolená satira, čo je propaganda a čo je fakt v čase, keď Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR propaguje nenávistnú stránku Zomri, a to dokonca v kontexte podpory Európskej únie? Pri posudzovaní, čo je trestný hatespeech a čo je povolená politická satira, je tu dvojaký nie meter, ale kilometer. Dokument Globsec dokazuje, že tzv. satirické stránky, ktoré beztrestne šíria nenávisť, sú programovo a inštitucionálne podporované. Vo verejne prístupnom dokumente Globsecu (napojeného na americkú mimovládku NED, ktorá sa podľa investigatívneho novinára Borisa Malagurského dokázateľne podieľala napríklad aj na rozpade Juhoslávie) z roka 2017 sa píše o činnosti zvanej „debunking propaganda by makingfun.“ Toto „debunking by makingfun“ v praxi znamená vulgárne dehonestovanie politických oponentov, najmä z neliberálneho tábora, tými najodpornejšími nadávkami typu p**a, ku**a, k****t a podobne.

■ VEĽKÝ BRAT V AKCII

Táto činnosť však nie je podľa odborníkov ničím extrémistická, ničím urážlivá a nie je v rozpore s pravidlami komunity Facebook. Na druhej strane, ak použijete konkrétne slová, ktoré Facebook vyhodnotí ako extrémistické, váš profil môže byť do pár hodín zablokovaný a vy stratíte svoju identitu vo virtuálnom priestore. Atmosféru veľkého brata umocňuje, že neviete, kto vás zablokoval, neviete, kde a neviete dokonca ani za čo. Kým nenávistná stránka Zomri je označovaná za „nevinnú satiru“, aj keď sama o sebe píše, že je stokou internetu, akýkoľvek status kritizujúci napríklad vybraných liberálnych politikov či liberálnu politiku môže byť označený ako extrémistický. Ide teda skutočne o postmodernú hru naratívov, kde to, čo je globalistami povolené, je satira, a čo odporuje ich záujmom, je extrémizmom.

■ NIEČO SA CHYSTÁ...

Dôkazom, že sa „niečo deje“ sú nasledujúce informácie, ktoré zdanlivo spolu nesúvisia. Redaktor Denníka N Filip Struhárik sa na svojom Twitteri pochválil, že Google podporí „európske médiá,“ poskytne im stopäťdesiat miliónov eur, vzápätí dodáva, že Google podporí Denník N sumou sedemstoštyridsaťtisíc eur. Za čo by mal Denník N získať sedemstoštyridsaťtisíc eur? Odpoveď sa skrýva v inom Struhárikom Tweete: „Európska komisia dala firmám ako Google, Youtube, Facebook či Twitter tri mesiace (marec, apríl, máj), aby dokázali, že sú schopné odstrániť extrémistický obsah. Inak budú čeliť zákonom, ktoré ich k tomu prinútia. Takže budeme sledovať, ako sa im darí.“ Hneď po tom sa spustila kauza cenzúry vybraných alternatívnych médií v konkrétnych obchodných reťazcoch, ktorú iniciovali Jakub Goda a Peter Hajdin (ten, ktorý predáva trička Zomri, čo je opäť iba náhoda). Pripomeniem v tomto kontexte Assangeov odkaz, v ktorom hovorí: my sme poslední slobodní ľudia, ktorí ešte majú poslednú šancu konať! Pre nás ako Slovákov je jedinou možnou alternatívou zminimalizovať vplyv nadnárodných štruktúr a im slúžiacim politikom, médiám, mimovládkam a agentúram na našu národnú suverenitu. Aké spôsoby využívajú globalisti pre likvidovanie politických oponentov? Dávajte si veru veľké bacha na to, čo napíšete do svojich statusov. Extrémizmom dnes môže byť aj citovanie Apollinairovej básne.

Dôkazy z internetu, ako obmedzili slobodu slova L. Pernému na sociálnej sieti.

■ EXTRÉMISTA APOLLINAIRE

Prvého novembra zakaždým zdieľam na sociálnej sieti Facebook Apollinairovu „dušičkovú“ báseň Rýnska jesenná. Zdieľam ju preto, aby sme si uvedomili svoju vlastnú pominuteľnosť a zamysleli sa nad zmyslom našich životov. Tohto roku to už nebude možné. S cenzúrou na sociálnej siete Facebook sa stretávame čoraz častejšie, no hranice jej únosnosti sa posunuli už do takých absurdít, že vyvolávajú tragikomický úsmev. Po novom sa medzi nebezpečných autorov zaraďujú aj klasici svetovej literatúry. Guillaume Apollinaire napísal báseň o pominuteľnosti človeka a o rovnosti pred smrťou. Práve symbolikou cintorína demonštroval posmrtnú rovnosť bohatých, aj bedárov, aj všetkých rás, aj národov. A to pozoruhodným, tragikomickým a smutnokrásnym štýlom. Apollinairovu báseň vyhodnotil algoritmus sociálnej siete Facebook, že má nenávistný obsah. Aj táto situácia dokazuje, v akom absurdnom svete chorej a preangažovanej politickej korektnosti to žijeme. Nuž, začítajme sa do Apollinairových dušičkových veršov o ľudskej pominuteľnosti a hľadajme onen obsah, ktorý podnecuje k násiliu: „... dnes je deň zosnulých, ten dušičkový deň, a každé z detí, každá zo starien zapáli sviecu či kahanček na katolíckom hrobe každom a ako priadky kozičiek sú závoje tých starých žien, aj mraky nasiaknuté dažďom. Vzduch rozochvelo množstvo plamienkov a modlitieb. Nádherná záhrada je cintorín, všade sú sivé vŕby, rozmarín. Raz za čas priateľa sem vyprevadíte, zdravo sa v krásnom cintoríne vyspíte. Vy žobráci, čo vaše mŕtve telá našli opité, vy slepci ako osud slepí, vy deti vytrhnuté smrťou z detských modlitieb. Ako dobre sa vám v krásnom cintoríne spí, vám starostovia, aj vám mornári, vám, čo vláde radili ste, ale aj vám cigáni, čo doklady vám nechýbali k šťastiu. Život vám v bruchu zahníva, a medzi nohami vám kríže rastú...“ Na tento citát z básne Rýnska jesenná, ktorá bola zdieľaná spolu s videom, v ktorom ju recituje dnes už zosnulý Marián Geišberg, Facebook napísal: „Váš príspevok porušuje naše zásady komunity ohľadom nenávistných prejavov.“

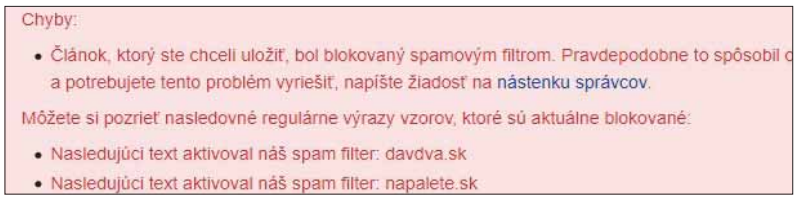

■ CENZÚRNE NÁVRATY

Perličkou je, že príspevok bol zdieľaný v novembri minulého roka. Facebook totiž začal retrospektívne hodnotiť staršie príspevky a hľadať tzv. nenávistné obsahy (možno aj vo vašom profile). Situácia pripomína známe scény z Haškovho Švejka („Za císaře pána a jeho rodinu) či známy Burianov citát „Císař pán je vůl...“ z filmu Anton Špelec ostrostřelec.

Nové výbory pre ne-americkú, ne-liberálnu a ne-európsku činnosť si na vás posvietia. Po opätovnom zdieľaní príspevku s komentárom „Facebook ban for Apolinaire poetry?“ prišlo ďalšie upozornenie na nenávistný obsah. A tak mi zostáva o tejto absurdite informovať už iba mimo sociálnej siete Facebook.

Apollinaire nebol cenzurovaný ani za socializmu, ktorý liberálni demokrati tak často z cenzúry obviňujú. Dočkáme sa čias, keď sa budú vyhadzovať a páliť knihy, pretože sa to niekomu v Bruseli či v centrále Facebooku znepáči? Nielenže ide o zásah do slobody prejavu, ktorú nám garantuje Ústava SR a medzinárodné právo, je to aj zásah proti zdravému rozumu. Ak po tomto tzv. liberálni demokrati kritizujú socialistov pre cenzúru, ich pokrytectvo je pre každého rozumného človeka donebavolajúce. Politický disident Karel Kryl (predtým, ako zomrel na infarkt) napísal pieseň, v ktorej spieva: „... demokracie zahníva byť s kosmetickou vadou, ti, kteří kradli po léta, dnes dvojnásobně kradou...“ Text možno dnes transformovať na: ... tí, čo o cenzúre vraveli, dnes dvojnásobne cenuzurujou. Nový druh tichej informačnej totality sa tak transformuje na neudržateľnú frašku. Zakazovaním Apollinaira ako pravicového extrémistu sa Zuckerbergova cenzúra dostala zatiaľ na najvyšší level, zvlášť ak explicitne nenávistné komentáre zo stránok ako Zomri, Stojatá voda či Prečo ľudom hrabe údajne neporušujú pravidlá Facebookovej komunity. A čo vy? Zdieľali ste niečo, čo sa Facebooku nepáči?

■ KULTÚRNY ZLOČIN

Ďalšou perličkou novodobej cenzúry a hry naratívov je modifikovanie „správneho postoja“ na slovenskej Wikipedii, ktorú kompletne ovládli liberáli. Kým Denník N, SME a Trend sú povolené zdroje, stránky ako DAV DVA, Hlavné správy či Napalete sú uvedené ako zakázaný zdroj.

Jednému z adminov slovenskej Wikipedie som napísal: „Žiadam vysvetlenie, prečo náš server DAV DVA je na slovenskej Wikipedii identifikovaný ako SPAM. Sme riadne registrovaní na ministerstve kultúry a píšu pre nás relevantní autori. Ak ide o ideologickú cenzúru, vyvodím z toho dôsledky. Preto žiadam o odstránenie webu DAV DVA z databázy spamových stránok.“ Odpovede som sa nedočkal a DAV DVA je stále zablokovaný.

O cenzúre na Twitteri a Instagrame toho už bolo popísané dosť. Avšak po novom sa cenzúra dostáva aj na Youtube. Problémom však je, že vďaka novým opatreniam zaniknú na Youtube mnohé, dnes nezohnateľné umelecké diela, ktoré sa nedajú ani kúpiť, ani nikde zohnať. Príkladom sú soundtrack od vynikajúceho skladateľa Zdenka Lišku, ktoré v rámci cenzorských opatrení zmizli zo dňa na deň. Podobne miznú dnes už nezohnateľné filmové dokumenty, ktoré tak definitívne skončia iba v archívoch. Paradoxne, niektoré videá sú na Youtube, aj vzhľadom na to, že nemajú povolenie na autorské práva, roky prístupné bez problémov. Takže opäť ako pri Facebooku, kto určuje, čo odstrániť a čo neodstrániť. Jedno je však isté, už dnes sú vyvinuté špeciálne mechanizmy na zvukovú analýzu toho, čo je považované za rozporuplný obsah. Youtube automaticky vyhodnocuje, čo je a čo nie je vhodné napríklad na reklamu.

Budeme sa skrývať za iný než euro-atlantický a liberálny názor?

Svetozár Hurban-Vajanský v liste, ktorý uvádza Tomáš Winkler, písal: „Spálil som všetku svoju korešpondenciu so svojimi ruskými priateľmi, ktovie, kto sem príde a začne mi prekutávať byt. Teraz si človek nie je istým ani svojim životom. ... Nik o mne, o nás, ale ani tam v Rusku nemôže pochybovať, že pevne očakávam a verím vo víťazstvo Rusov.“ Dočkáme sa čias, keď budú zriadené výbory pre neamerickú činnosť? Napokon už dnes bol Poľskou tajnou službou zatknutý predseda strany Zmena Mariusz Piskorski za tzv. proruskú činnosť. Čoho všetkého sa ešte dočkáme?

Prejavy neúcty k osobným veciam M. R. Štefánika a návrat k téme jeho múzea

Rýchlo zabúdame, asi to už patrí k súčasnosti

Ján ČOMAJ – Foto: archív, Slovenské národné múzeum

Storočnica tej národnej tragédie je za nami, môžeme teda v súvislosti s osudmi nášho národného hrdinu spomenúť aj veci, ktoré sa nepatrilo uvádzať pri takom veľkom a smutnom výročí, aké sme prežívali. Napríklad, že okrem rodného domu v Košariskách, ktoré je malým štefánikovským pamätníkom, nemáme vlastne múzeum venované tomuto monumentu či aspoň Štefánikovu pamätnú izbu. Keď si spomeniem, ako v sedemdesiatych rokoch minulého storočia musel mať každý okres a každý čo len trochu dôležitý podnik Izbu revolučných tradícií, teda malé miestne múzeum, je to naozaj na trpké pousmiatie.

Okrem muzeálne zariadeného Štefánikovho rodného domu v Košariskách nemáme na Slovensku oficiálne múzeum tohto národného velikána.

Akoby nebolo dosť ponižovania za tamto storočie, demontáži jeho pomníkov, premenovávaní ulíc a námestí, ukrývaní kníh v knižniciach, ak sa venovali jednej z najvýznamnejších osobností slovenských národných dejín. Čo je však najsmutnejšie, táto neúcta k Štefánikovej osobe a životu sa tiahne od prvých chvíľ po jeho smrti.

■ ÚBOHÉ PRIVÍTANIE

Nedostatok úcty vysokých štátnych úradníkov k jednému zo zakladateľov štátu, navyše francúzskemu generálovi, Rytierovi Čestnej légie, vedcovi, priekopníkovi letectva, sa prejavila už pri jeho prílete – vyzeralo to tak, akoby nové panstvo bolo najradšej, keby bol zostal v Paríži alebo pri svojej snúbenici v Ríme. Človeku sa vnucuje myšlienka, že pri osobnosti jeho formátu budú všetci úctyhodní páni vládni úradníci zrazu o poznanie krpatejší.

Vyhnime sa teraz úvahám o atentáte, teda o vražde, aj keď jeden z trojice najvyšších predstaviteľov nášho zahraničného odboja mohol mať na to vážne dôvody. Keď si však porovnáme urážlivú úroveň jeho privítania s vysokou úrovňou návštev na jeho pohrebe, keď prišli niekoľkí najvyšší armádni predstavitelia víťazných mocností v nedávnej svetovej vojne, ten rozdiel je obrovský – a výrečný.

V Košariskách je niekoľko dobových exponátov, ale mnoho osobných vecí po Milanovi Rastislavovi Štefánikovi sa za rôznych okolností roztratilo...

V spomienkach jeho najbližších sú opísané urážajúce patálie spojené s vybavovaním niektorých osobných vecí, ktoré si napríklad chcela uchovať ako pamiatku jeho matka. Historik a novinár Dr. Jozef Husár v v knihe Musel generál M. R. Štefánik zahynúť napríklad píše: „Veci po obetiach havárie prevzal z posádkovej nemocnice predstaviteľ cudzineckého úradu na Slovensku Cyril Mach.

■ HANEBNÝ NEZÁUJEM

Uložil do debien a vyhradil im priestor najprv v pivnici, potom na povale vládnej budovy pod hlavnou vežou. Pozostalosť po mŕtvych však nedala niekomu spávať. Správca vládnej budovy Petržilka 26. apríla 1926 oznámil svojim nadriadeným, že ,... neznámy páchateľ sa vlámal do uzavretej časti povaly a ukradol tam niekoľko vecí'. Pôvodne tam uložili tri letecké kožuchy, jedny generálske spodky, tri kožušinové letecké spodky, dva a pol páru leteckej obuvi, kožušinové čapice....“ Upozorňuje, že predmety boli veľmi poškodené, bielizeň presiaknutá krvou a že sa o to nik od havárie nestará. Správca objektu usúdil, že k vlámaniu došlo medzi 30. marcom a 26. aprílom 1921 – dva roky sa o tie veci nik ani neobtrel! Niekto na Petržilkov list rukou odpísal: Zemské vojenské veliteľstvo bolo požiadané o miestnosť pre budúce Štefánikovo múzeum: Nikdy sa nezriadilo.

■ NA ŠTEFÁNIKOVEJ ULICI...

A tak uplynulo sto rokov. Zásluhou jedného jediného človeka máme úctyhodný pamätník nášho Milana Rastislava a jeho talianskych druhov. Celé roky sa bil so všetkými, aby svoj sen realizoval. Národný umelec Dušan Jurkovič. Istotne jedna z najkrajších stavieb svojho druhu na svete. Bez jeho úsilia by nebola. Stačí si prečítať knihu Viliama Apfela a Ľubice Apfelovej Panteón zlomených nádejí. Nemáme Štefánikovo múzeum, okrem muzeálne zariadeného rodného domu v Košariskách. Pred nedávnom sme písali o chátrajúcom a nevyužitom paláci na Štefánikovej ulici. Dušan Mikolaj sa prihovára, aby tam bol Dom zahraničných Slovákov. Lepšie miesto nemožno ani pre malé Štefánikovo múzeum nájsť! Zahraniční Slováci si Milana Rastislava vždy najviac ctili. Pasujú k sebe. Do paláca, ktorý má ešte aj zadný trakt, by sa pomestili. A ešte by bolo Štefánikovo múzeum aj na Štefánikovej ulici...

Ľudovít Petránsky ml.: Ľudovít Petránsky, vydavateľstvo Modra, Design friendly, 2019

Dôstojný obraz výtvarného kritika

KNIHA TÝŽDŇA

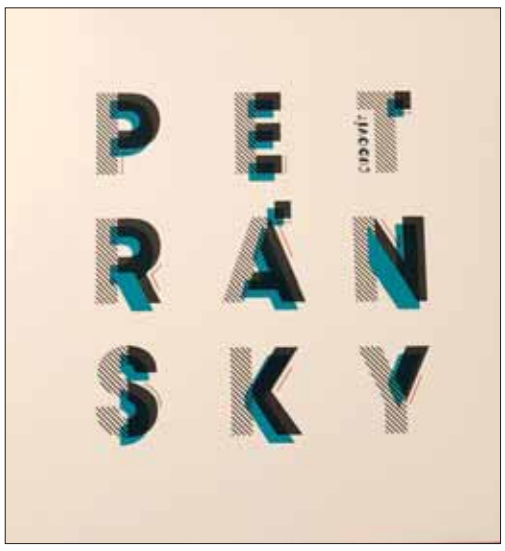

Štyristostranová reprezentatívna (je v nej viac ako tristo reprodukcií výtvarných diel a fotografií ich tvorcov) a zároveň vecne obsažná publikácia vysiela k čitateľom sympatickú generačnú väzbu, povýšenú spoločným záujmom otca a syna o výtvarné umenie ako odbor a zároveň kultúrny fenomén, ktorý oddávna presahuje do širšieho spoločenského kontextu. „Aj príbeh umenia je mnohostranne zviazaný s vývojom civilizácie,“ píše profesor Ľudovít Petránsky (1943) v úvode knihy, ktorá je jeho autobiografiou (a zároveň výberovou bibliografiou monografií, štúdií, esejí aj publicistických príspevkov, doplnenou hodnoteniami, osobnými vyznaniami, spomínaním jeho univerzitných kolegov, vedcov, odborníkov, študentov, ktorí sa stali aktívni umelci).

Petránskeho syn v stati Pokus o portrét môjho otca dodáva, čo v rodine vnímal od mladosti: „Výtvarné umenie nielen o farbách, štetcoch, bronze a kameni, ale aj o literatúre, filme, hudbe, divadle, fotografii, filozofii, a ako vždy pripomína otec o kontinuite vývoja a chápaní javov v kontexte.“ Mne Ľ. Petránsky utkvel v pamäti na začiatku sedemdesiatych rokov pri organizovaní výstavy Bienále grafiky v Banskej Bystrici, autorsky monografiou o maliarovi Zoltánovi Palugyaovi a neskôr ďalšími profilovými knihami o významných slovenských umelcoch 20. storočia. Autorsky sa začal prejavovať už v polovici predchádzajúceho desaťročia počas vysokoškolských štúdií dejín umenia na Karlovej univerzite v Prahe a Komenského univerzite v Bratislave. Priestor dostal vo vážnom a vplyvnom týždenníku Kultúrny život. Založil v ňom rubriku o výtvarnom umení Na margo, publikoval informácie i hodnotenia aktuálnych výstav a kníh, svoj záujem rozširoval o ďalšie oblasti umenia a spoločenských vied. Odvtedy uplynulo viac ako polstoročie. Po mnohostranne šťastných šesťdesiatych rokoch nastali dve „konsolidačné“ desaťročia. No počas už troch desaťročí, ktoré žijeme po nich, nie sme dostatočne pokorní a neraz ani ochotní posudzovať kultúru kontinuálne. Petránsky pri svojom výbere vychádzal z presvedčenia, že hodnota napriek rozličným okolnostiam zostáva. Konštatuje: „Nič som nezmenil, nič som s veľkým odstupom času neupravoval z pohľadu dneška.“

Dušan MIKOLAJ

MEDAILÓN

***Mal** byť stredoškolským profesorom slovenčiny, literatúry a výtvarnej výchovy, takúto kombináciu študoval, robil si aj doktorát, a predsa bolo všetko inak. Zostal síce pri literatúre, dokonca aj pri výtvarnom umení, nie však ako učiteľ, ale ako tvorca. Mal svoje úspešné výstavy, okruh priateľov dostáva od neho namiesto vianočných pozdravov pôvabné malé akvarely, každý originál a písanie sa mu stalo obživou.*

Jubilant s kopcom dobrých kníh

Najviac rokov strávil ako novinár – redaktor časopisu Život, keď sa v rokoch tzv. normalizácie život pritvrdil aj v Živote, potichu zutekal do motoristického časopisu, ktorý bol strane menej na očiach, ale keď sa v jednom novembri svet menil, vrátil sa ako zástupca šéfredaktora Milana Vároša, mal svoj podiel na jeho dejinnom rekorde v popularite – náklad vari štvrť milióna, to už dnes nie je ani pravda, a akoby mu to nestačilo, vychádzala mu kniha za knihou. Reč je o skvelom novinárovi, poprednom spisovateľovi literatúry faktu, výtvarnom umelcovi, ktorému tvorba zostala potešením: PhDr. Ivan SZABÓ, momentálne jubilant.

Skromný a pracovitý novinár so schopnosťou spoluurčovať tvár časopisu, v ktorom pracuje – to bolo vidieť aj vtedy, keď sa z časopisu Život, ktorý medzi týždenníkmi vytŕčal od čias, čo ho viedli Fábry a Babnič, stiahol do motoristického Štop-u. Jeden z výrazných tvorcov slovenskej literatúry faktu v časoch, keď sa ako žáner ešte len formovala. Autor so zmyslom pre zaujímavé témy, často v nich prvolezec, také sú povedzme jeho knihy Významné osobnosti starého Prešporka, Aféry po Novembri, Vzácne návštevy starej Bratislavy, Príbehy primášov, Smiech a slzy Tatra-revue, Bratislavská lýra... Dovedna dvadsať diel literatúry faktu, ktoré oslovili aj také náročné vydavateľstvá, akými sú Marenčin alebo Perfekt. Prémia literárneho fondu za dielo v žánri literatúry faktu, národná cena za literatúru faktu – Cena Vojtecha Zamarovského, dvakrát medzinárodná cena Egona Erwina Kischa – to sú najvyššie pocty za polstoročie literárnej torby.

Ak aj po rokoch siahnete za jeho knižkou, nesklame vás. A autora to vždy poteší. V danej chvíli to bude brať ako milú gratuláciu k svojej osemdesiatke.

Ján ČOMAJ

HUMORESKA

Stačí len zväčšiť výmeru cintorínov, a je to!

***Nebyť** zdravotníctva televízne noviny by trvali len pár minút. Súboj gigantov o to, kto postaví väčšiu nemocnicu, končí patom – každý si postaví svoju. Podarené je, že financie pôjdu od jedného, štátneho giganta. Lebo zdravotníctvo ešte stále tvorí položku štátneho rozpočtu – sedem miliárd ročne. To Nemci sú väčší grandi, len na migrantov vynaložili minulý rok viac ako trikrát toľko – dvadsaťtri miliárd eur. Ale by sme sa mali dobre, keby sme sa boli nasťahovali k Nemcom my. Máme to navyše bližšie a nemusíme plávať cez more. Aby sme mohli plávať v mori, kupujeme si zájazdy. Aj keď podľa najnovších zistení väčšina migrantov do Nemecka teraz prichádza lietadlami. Lietadlá a vrtuľníky máme a budeme ich mať ešte viac. Za 1,6 miliardy, čo je štvrtina z výdajov rozpočtu na zdravotníctvo. A bude nám ich treba! Lebo keď budú špičkové nemocnice v Bratislave, ako sa do nich dostane chudák pacient povedzme z Popradu? Diaľnicou to tak skoro nebude. Doteraz sa mohla využívať spätná letecká preprava – prezident cesta hore, chorý cesta dole. Jasná úspora nákladov. Pezinok zatiaľ nemá letisko. Keď uvidíme tajnú zmluvu s Američanmi, ktorú ministerstvo pripravuje v takej tajnosti, že je jej plný internet, možno tam nájdeme aj výstavbu pezinského letiska. Namiesto skládky odpadu. S hrdým názvom Letisko Goldmanovej nadácie.*

Treba šetriť, kríza už vraj nie je na obzore, ale predo dvermi. Takže naše budúce meganemocnice by sa mohli dohodnúť a stavať jedno parkovisko, jeden vrtuľníkový terminál a jeden cintorín s kapacitou pre obidve nemocnice. Pacient by po prílete povedal, kam chce byť odvezený. Alebo by sa o neho zamestnanci nemocníc pobili. Alebo by ho lákali rôznymi výhodami. U nás budete mať toaletný papier denne rolku. U nás zase dve rolky. K nám si nemusíte brať lyžičku. U nás si vyberáte menu z piatich jedál. My varíme aj kóšer a halal. My vám zavesíme na krk známku s označením vašej krvnej skupiny...

Bude veselo. Len ako presvedčiť Nemcov, aby aj nám dali dvadsaťtri miliárd. Dobrý dôvod by mohli byť ich montovne. Aby naši ľudia mohli podávať výkony pri montážnych linkách, musia byť predsa zdraví. Nemocnice plačú nad nedostatkom lekárov a sestier. Stratégovia, ktorí rozhodli o vytvorení meganemocníc pri Bratislave, zrejme uverili prísľubom politikov. Že čochvíľa dobehneme a predbehneme Západ. Švajčiarske dôchodky. Jedenásťtisícové platy, samozrejme v eurách. Pohrnú sa k nám lekári a sestričky z Rakúska, Nemecka a Veľkej Británie. Za vyššími platmi a ostatnými výhodami. Hromadne sa naučia po slovensky. Dosť ťažko uveriteľné.

Vedci a prognostici z bratislavských kaviarní zistili, že väčšina migrantov sú lekári a iní odborníci. Nostrifikáciu svojich diplomov určite zvládnu v krátkom čase. Nie ako ukrajinskí lekári a zubári, ktorých nával mal skrotiť mzdové požiadavky našich lekárov. Ministerstvo zistilo, že kým naši lekári študujú šesť rokov a robia si atestácie, ukrajinským na to isté štúdium stačia nejaké tri-štyri roky. Tak začali rozmýšľať, či je to pravé orechové.

Ukrajine úspešne radia naši odborníci na politiku a ekonomiku. Oni by nám mohli na revanš radiť o veciach týkajúcich sa zdravotníctva. Stačí skrátiť čas štúdia a máme dostatok lekárov aj pre sto meganemocníc. Len výmeru cintorínov v projekte treba upraviť smerom hore. No a je to.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Vojvodkyni Natálii OLDENBURGOVEJ v Brodzanoch s láskou vraveli pani Osvícená

A vašich dobrých skutkov nech je ako hviezd na nebi...

Text a foto: Jana JUDÍNYOVÁ

Aj v dnešných časoch, keď priam prekvitá túžba mať, užiť si a byť videný, je dobré pozrieť sa, ako to bolo s týmito životnými axiómami v minulosti. Aj vtedy boli ľudia, čo mali oveľa viac ako priemer, boli určitým spôsobom na očiach okolia, a predsa pomáhali biednejším. Bez ohľadu na stavovskú príslušnosť. Nespoliehali sa na štát, spoločnosť.

Povedzme v takom 19. storočí spoločensko-charitatívne funkcie spoločnosti často preberali príslušníci šľachty. K šľachetným šľachtickým osobnostiam, ktoré na našom území nezištne dobročinne pôsobili, nesporne patrí vojvodkyňa Natália Oldenburgová z Brodzian (1854 Viedeň – 1937 Brodzany). V apríli tohto roku sme si pripomenuli sto päťdesiate piate výročie narodenia tejto nevšednej ženy, aristokratky telom i dušou.

Vojvodkyňa Natália OLDENBURGOVÁ

„Pani Osvícená“ (tretia sprava) s čeľaďou a so služobníctvom v brodzianskom kaštieli

■ MÚZY PRI KOLÍSKE

Natália Oldenburgová sa narodila 8. apríla 1854 vo Viedni ako barónka Vogel von Friesenhof. Jej rodičmi boli rakúsky diplomat barón Viktor Gustav Vogel von Friesenhof (1807 – 1889) a ruská šľachtičná Alexandra Nikolajevna Gončarovová (1811 – 1891), švagriná veľkého ruského básnika Alexandra Sergejeviča Puškina. Malú Natáliu pokrstili pravoslávnym obradom v kaplnke ruského veľvyslanectva vo Viedni. Ako osemdenná prichádza do Brodzian, aby sa sem „do tienistého údolia, kde stála moja kolíska“ (z básne Natálie Oldenburgovej Cestujem do svojej vlasti), neustále vracala.

Natália dostala výborné všestranné vzdelanie tak v Brodzanoch, ako aj vo Viedni, rodina tu vlastnila dom, v ktorom sa dnes zhodou okolností nachádza Slovenský inštitút. Jej rodnou rečou bola nemčina, ale výborne hovorila aj po slovensky, francúzsky, anglicky, študovala tiež latinčinu. Zručne hrala na klavíri a spievala vycibreným mezzosopránom. Bola aj literárne činná, prvé básne napísala už ako trinásťročná. V roku 1903 jej vyšla v Lipsku básnická zbierka Básne a o dva roky nato dielo Básne a aforizmy. Medzi jej básňami nachádzame viaceré, v ktorých sa vyznáva z lásky k Slovensku a Brodzanom. Do konca života maľovala. Štetcom zvečnila prírodné scenérie Brodzian aj podobizne mnohých Brodzancov, priateľov a rodiny.

Vo veku dvadsaťdva rokov sa barónka Natália zosobášila s nemeckým vojvodom Elimarom von Oldenburgom, vnukom švédskeho kráľa Gustava Adolfa IV. a príslušníkom významných európskych panovníckych dvorov Holstein-Gottorp. Mimochodom, zoznámili sa vo Wiesbadene u Puškinovej dcéry Natálie, ktorá tam žila v druhom manželstve ako grófka von Merenberg. Evanjelický sobášny obrad barónky Natálie von Friesenhof s vojvodom Elimarom von Oldenburg sa konal v novembri 1876 na našom území v Nitrianskej Strede. Oldenburgovské príbuzenstvo, najmä z obavy o rozšírenie počtu následníkov na trón, manželstvo svojho príslušníka neakceptovalo. Rôznymi obštrukciami, ktoré zastavil až nemecký kancelár Bismarck, im znepríjemňovali život.

■ DARY Z „IHELNÉHO“

Od ranej mladosti mala barónka Natália von Friesenhof blízko k životu blížnych. Pochopenie pre ľudí získala v rodine. Natáliina matka Alexandrine pomáhala opatrovať smrteľne raneného básnika Puškina a ošetrovala aj prvú manželku svojho manžela Natáliu Ivanovnu von Friesenhof, kým neskonala. V Brodzanoch mala barónka Alexandrine prehľad o chorých. Prístup rodičov k núdznym a chorým musel teda zákonite ovplyvniť aj dcéru Natáliu.

Podľa obecného nemeckého práva v šľachtických rodinách tak manželka, ako aj dcéry dostávali tzv. ihelné (Nadelgeld). Šlo o akési vreckové, ktoré hlava rodiny – manžel, pravidelne vyplácal manželke, ale aj dcéram na ich osobné potreby, napríklad na oblečenie, bielizeň a podobne. Takéto vreckové dostávala aj barónka Natália. Veľkú časť z neho často použila na podporu núdznych v Brodzanoch aj vo Viedni. V súdobej viedenskej tlači je napríklad zaznamenaná finančná podpora, ktorú Natália aj matka Alexandrine vynaložili na choromyseľných.

Po sobáši sa Oldenburgovci usadili v zámku Erlaa pri Viedni (dnes 23. mestský obvod Viedne). Tu vojvodkyňa Natália podporovala chudobných v blízkom Inzernsdorfe. Jej dobročinnosť zachytila v svojich spomienkach (Mladosť robotníčky) aj známa rakúska sociálno-demokratická politička, bojovníčka za práva robotníčok a volebného práva pre ženy, poslankyňa parlamentu a mestskej rady Viedne a literátka Adelheid Poppová. Pociťujúc absenciu záujmu spoločnosti o chudobných chorých, manželia Oldenburgovci založili v deväťdesiatych rokoch 19. storočia pri svojom zámku Erlaa nemocnicu. V roku 1897 vojvodkyňa Natália zriadila nemocnicu pre chudobných starých a chorých i v Brodzanoch. Fungovala ešte aj krátko po druhej svetovej vojne. Z vlastných prostriedkov zásobovala nemocnicu obväzovým materiálom, stravou i liekmi, ktoré často sama pripravovala.

■ HERCOČKA Z KAŠTIEĽA

Vojvodkyňa alebo pani Osvícená, resp. Hercočka, ako ju Brodzanci s láskou volali, navštevovala chorých nielen v svojej nemocnici, ale aj po brodzianskych chalupách i na majeri. K prípadom, s ktorými si nevedela rady ona ani brodzianski liečitelia bratia Peškovičovci, volávala doktora Petrikovitsa z blízkych Žabokriek. Dbala aj o všeobecné zdravie ľudí. V tridsiatych rokoch 20. storočia bola u nás rozšírená nebezpečná očná choroba trachóm, zanedbaním ktorej mohol postihnutý oslepnúť. Vojvodkyňa dala vtedy na svoje náklady prezrieť všetky deti v dedine a chorých liečiť.

Na srdci jej vždy ležali ľudia na okraji spoločnosti. Mnohí z nich našli v jej nemocnici doživotný útulok. Ale starala sa aj inak. Usporadúvala i dobročinné koncerty. Jeden z nich, ktorý sa konal v lete 1904 v Topoľčanoch, spomína v svojich pamätiach aj August Haupt-Stummer, potomok Stummerovcov, chýrnej dynastie cukrovarníkov u nás. Pamätníčka pani Editka Kubínyová z Brodzian, narodená v roku 1926, spomína: „Pani Osvícená chodievala aj na majer, tam mali dievky vo väčšom počte nemanželské deti, vyslovene sa o ne starala. Tým dávala dobrý príklad, aj dedinčania potom mali k nim lepší vzťah. Jedno z tých nemanželských – Marienku, raz veľmi rozboleli uši. Pani Osvícená zavolala vtedy k nej doktora Petrikovitsa, aj mu zaplatila. Nerobila medzi ľuďmi a deťmi rozdiely.“

■ MATERIÁLNA ZÁKLADŇA

Vojvodkyňa Natália Oldenburgová si bola vedomá toho, že človek potrebuje vyvážené materiálne zabezpečenie, na ktoré nadväzuje duševná výbava. Aby bolo dostatok pracovných príležitostí, založila v Brodzanoch viacero výrobní: škrobáreň, tehelňu, v prevádzke tu bol pivovar, pálenica, mlyn aj statok. V obci podporovala družstevné hnutie, požiarny zbor, pre slušné rozptýlenie sedliakov zriadila gazdovské kasíno s biliardom a kolkárňou. Aby napomohla vzdelávanie pospolitého dedinského ľudu, vystupovala v kasíne s prednáškami spoločensko-hospodárskeho charakteru. Svojim Brodzancom prednášala po slovensky.

Približne od roka 1900 vydržiavala vojvodkyňa Oldenburgová v Brodzanoch aj štátnu ľudovú školu. Jednotriedke poskytla učebnú miestnosť, na svoje náklady zabezpečovala vykurovanie štyrmi siahami dreva (približne desať metrov kubických) ročne, raz za rok dávala školu vybieliť. Rovnakým spôsobom základnú školu v Brodzanoch podporovala ešte aj za Československej republiky v roku 1926. V novembri toho roku správa štátnej ľudovej školy žiadala (podľa zápisnice) od dobrodinky „kastňu na uloženie učebných pomôcok, ... aby ju dala zpraviť, poťažne, aby zariadenie tejto školy s potrebnou jednou kastňou doplnila“. Vtedy však už „pretiekol pohár trpezlivosti“ dobrodinky. Natália Oldenburgová potom do zápisnice vyhlasuje, že síce vydržiava štátnu ľudovú školu v Brodzanoch z vlastnej vôle, viac však už nemôže pokračovať, lebo následkom pozemkovej reformy (intenzívne prebiehala v rokoch 1923 – 1926) jej bolo odňatých tristo katastrálnych jutár pôdy (približne dvesto hektárov) a vplyvom menovej reformy prišla o veľkú čiastku majetku. To všetko nepochybne bola pravda. Na druhej strane však ľudský prístup vojvodkyne Oldenburgovej a celej jej rodiny k obyvateľom Brodzian zabezpečili, že ku koncu prvej svetovej vojny a v prelomových časoch vedúcich k vzniku Československej republiky jej majetky neboli v podstate vyrabované. U ľudí v Brodzanoch a v širokom okolí naďalej požívala úctu a náklonnosť.

Františka PATOČKU zastrelili Maďari počas prvého dňa Malej vojny

Statočný poštmajster zo Sobraniec

Emil SEMANCO – Foto: archív autora

Akademický sochár František Patočka niekedy v sedemdesiatych rokoch minulého storočia získal zákazku na vytvorenie rozmerných reliéfnych tabúľ s menami padlých vojakov k pamätníku a cintorínu na Dukle. Majster sa pohral s prvou, kde bolo treba ukázať sochársky kumšt, a tie ďalšie, na ktorých boli v sadrovom modeli tisícky mien, nechal „vyškrabkávať“zručnejším treťoročiakom z Katedry výtvarnej výchovy na Filozofickej fakulte UPJŠ v Prešove, ktorých si vybral počas hodín modelovania, ktoré vyučoval. Napriek únavnej piplačke sme, pravdaže, privítali možnosť privyrobiť si počas letných prázdnin. Nášmu pedagógovi sme občas takto „helfli“, aj keď mu bolo treba čosi premiestniť v ateliéri, ktorý mal neďaleko vysokoškolských internátov „Na Gottwaldke“, alebo mu v jeho vilke pri Toryse dať kus mramoru, travertínu alebo vápenca na miesto, kde ho mienil pretvoriť na plastiku...

●●●

František Patočka, žiak Jozefa Kostku a Fraňa Štefunka na VŠVU (1948 – 1953), nebol z konjunkturálnych tvorcov a pomerne „zanovito“ sa už od šesťdesiatych rokov držal znakov, symbolov a abstraktnej tvorby, čo nebolo v Biľakom a Pezlárom budovanom ideologickom skanzene veľmi v móde. Viem trebárs, ako dlho trvalo, kým mu ideologická komisia schválila pamätník čapajevovcom v Hanušovciach nad Topľou. Komisárom sa videl priveľmi nepartizánsky. A rovnako sa režimistickými kritériami prebíjal do oficiálnej galérie aj Patočkov prešovský kolega Dušan Pončák, ktorého som vo Svidníku videl doslova plakať, keď mu komunistickí cerberovia ustavične zasahovali do koncepcie monumentu na poctu hliadke prieskumníkov, ktorí v štyridsiatom štvrtom ako prví prekročili hranicu do vlasti...

Riaditeľka Šarišskej galérie Marta Hrebíčková sa roky pokúšala pripraviť obom tvorcom aspoň jednu reprezentatívnu výstavnú expozíciu; počas ich života sa jej to tuším ani nepodarilo. František Patočka umrel ako sedemdesiatpäťročný koncom septembra v roku 2002. V jeho architektonicky interesantnom dome na Nábrežnej ulici zriadili potom medicínske zariadenie jednodňovej chirurgie, v záhrade ešte leží pár neopracovaných kameňov. Škoda, že si Prešovčania neuvedomili ľudskú i umeleckú hodnotu tohto človeka a jeho génia loci, lebo toto miesto bolo „ako vyšité“

Náhrobok poštmajstra Františka Patočku na cintoríne v Sobranciach od akad. sochára Františka Patočku ml.

na umelcovo múzeum. Práve Dušan Pončák a akademický maliar Dušan Srvátka – ďalší z pojmov výtvarného školstva v „Aténach nad Torysou“ (čo dnes – a aj v tejto súvislosti – vyznieva ako sarkastický anachronizmus) spoločne so sochárovou dcérou Ľubicou sa zaslúžili, že sa o čosi podobné pokúsili aspoň jeho rodáci v Sečovciach...

●●●

Vedel som z dvoch desaťročí bezprostredných kontaktov s týmito sochármi, ktorých teraz umenovedci vyzdvihujú ako výnimočných predstaviteľov umeleckého progresu a moderny, všeličo, ale až donedávna som nevedel nič o poštmajstrovi Františkovi Patočkovi, ktorý má na cintoríne v Sobranciach od roka 1955 náhrobok v tvare štylizovaných lipových listov, v tvarosloví ktorých je dosť zreteľný sochársky rukopis jeho autora, ako ho napokon môžeme vnímať aj z kompozície figúr na priečelí auly terajšej Prešovskej univerzity.

●●●

Dvadsiateho druhého marca 1939 opustili územie Slovenska posledné transporty českých vojakov. Nový štát, ktorý vznikol deväť dní predtým, si na obranu formoval vlastné ozbrojené sily. Nepredpokladal však, že ich bude potrebovať tak rýchlo a v takom akútnom ohrození ozbrojeným konfliktom a pri okupácii vlastného územia vierolomným susedom. V noci z 22. na 23. marca 1939 maďarské vojenské jednotky prekročili hranicu Slovenska a dali sa na pochod troma paralelnými smermi na čiarach Kapušany – Pavlovce, Užhorod – Sobrance, Berezné – Ubľa. Hneď v prvý deň útoku obsadili územie až po čiaru Stretava – Sobrance. Tu sa zakopali a čakali na ďalšie rozkazy.

Na obsadzovaní slovenského územia sa podľa prvých odhadov zúčastňovali jeden pluk na autách, rota cyklistov a čata tankov v smere Užhorod – Sobrance – Michalovce. V prvý deň útoku maďarskí vojaci bez odporu obsadili Sobrance... Tak to akosi telegrafoval na príslušné orgány do Michaloviec poštmajster František Patočka.

Ako mnohí českí úradníci, učitelia a četníci, čo ešte obetavo aj tvrdohlavo zostávali na im zverených postoch, prišiel zavčasu ráno do poštového úradu a spoločne so školským inšpektorom Alfonsom Hrdinom sa pokúšali zistiť, čo sa to do šľaka deje...

Podľa svedectva Sobrančana Štefana Blaška, neskoršieho poslanca Národného zhromaždenia ČSR v rokoch 1946 – 1948 za Demokratickú stranu, František Patočka využil chaos, ktorý nastal v meste po obsadení cudzím vojskom aj nedôslednosť v postupe maďarského velenia, ktoré urobilo taktickú chybu a pozabudlo hneď „umlčať“ poštu, odkiaľ poštmajster a jeho spoločník dve hodiny telegrafovali do Michaloviec počty a rozmiestnenie maďarského vojska, tankov i obrnených vozov. Čin statočného vedúceho pošty Maďari neskôr klasifikovali ako vlastizradu.O deviatej hodine ho vyvliekli pred poštu a bez súdu zastrelili. František Patočka bol jednou z prvých obetí hneď v prvý deň agresie, ktorá dostala v dejinách pomenovanie Malá vojna. Svoje konanie neskôr okupanti zakrývali tvrdením, že poštmajstra zabila letecká bomba zhodená slovenským lietadlom.

Také sú v náčrte veľmi stručné dejiny Patočkovcov...

Srdcia hrdých Slovákov a Sloveniek sú navzájom spojené aj na diaľku

Pozvanie, ktoré nemožno nenechať bez odozvy

Genovéva HORVÁTHOVÁ, Čakajovce, a Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

Také pozvanie prišlo Miestnemu odboru Matice slovenskej v Čakajovciach od predsedu Matice slovenskej Osijek v Chorvátsku Andrija Kurica. Dni slovenskej kultúry v Osijeku a dvadsiaty piaty ročník detskej prehliadky slovenského folklóru v Chorvátsku boli zároveň aj oslavou desaťročnej družobnej spolupráce medzi matičiarmi zo Slovenska – z Čakajoviec, a z Chorvátska.

Slovenskí matičiari vytvorili delegáciu z troch spriatelených miestnych odborov, na návšteve nechýbali ani ich zástupcovia Genovéva Horváthová, Daniela Gregušová, Oľga Haringová a Juraj Čiváň. Svojou účasťou a v mene organizátorov či spoluorganizátorov dvojdňové podujatia podporili aj ich hlavní predstavitelia, a to predseda Zväzu Slovákov v Chorvátsku Mirko Vavra, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Ján Varšo, parlamentný zástupca pre české a slovenské národnostné menšiny Vladimir Bilek, konzulka Veľvyslanectva SR v Záhrebe Linda Karašová a riaditeľka Slovenského kultúrneho centra Našice Sandra Kralj Vuksićová.

Už desať rokov Miestny odbor Matice slovenskej v Čakajovciach rozvíja družobnú spoluprácu s Maticou slovenskou Osijek v Chorvátskej republike. O rok neskôr sa k tejto spolupráci pripojil aj Miestny odbor Matice slovenskej v Janíkovciach. Každoročne sa tak matičiari stretávajú raz na Slovensku, raz v Chorvátsku. Tento rok mohli naši členovia prezentovať slovenskú kultúru v zahraničí aj vďaka podpore Matice slovenskej, Domu Matice slovenskej v Nitre a mestu Nitra. Neodškriepiteľným spojivom oboch Matíc sú spoločné kresťanské korene. Počas každoročnej návštevy slovenskej delegácie nie je zvláštnosťou, že sa chorvátsky Kostol kapucínov rozozvučí práve slovenským slovom. Rovnako aj tento rok matičiari z Osijeku pripravili uvítaciu dojímavú svätú omšu, na ktorej bol aj priestor na prezentáciu slovenských nábožných piesní. Družobné stretnutie pokračovalo Dňami slovenskej kultúry v Osijeku, ktoré sa konali v tomto historickom meste už po tretíkrát. V ich rámci boli Slováci súčasťou otvorenia výstavy ručných prác a fotografií pod názvom 10 rokov spolupráce Matice slovenskej Osijek a Matice slovenskej Čakajovce.

Členovia MO MS v Čakajovciach na družobnej návšteve v Osijeku

Osiječania si však pripomenuli aj svojich dvadsaťpäť rokov činnosti, a to predstavením knihy podpredsedu MS Osijek Emila Dorčaka a autorského kolektívu. Slovenské slovo, tentoraz ukryté vo folklórnych pásmach, znelo aj v ďalšej časti kultúrneho programu, na ktorom sa predstavili Matice slovenské Osijek, Josipovac, Čakajovce, Janíkovce – Fsk Janíkovská studnička, Dražovce – Detská folklórna skupina pri FSk Tradícia, a KUD Kompletinci.

Osijek bol dejiskom aj ďalšieho veľkého podujatia – dvadsiateho piateho ročníka detskej prehliadky slovenského folklóru v Chorvátsku. Jeho organizátormi boli tento rok Matica slovenská Osijek spolu so Zväzom Slovákov v Chorvátsku. O širokom zábere a rozmanitosti festivalovej prehliadky svedčí aj účasť detských kultúrnych kolektívov takmer všetkých Matíc pôsobiacich v Chorvátskej republike. Vystúpili domáci Osijek, Markovac Našički, Jelisavac, Josipovac Punitovački, Ilok, Radoš, Miljevci, Soljani, Rijeka, Jakšić, Međurić, Jurjevac, Lipovljani. Ako hostia sa predstavili HKUD Osijek 1862 a matičný hosť zo Slovenska – Detský folklórny súbor pri FSk Tradícia Dražovce pod vedením Miroslavy Zaujcovej.

Na XXVIII. ročníku Dilongovej Trstenej súťažilo vyše sto prednášateľov

Spirituálna poézia a próza má svojich nadšencov

Jana FRANČEKOVÁ, MO MS v Trstenej – Foto: Ľubomír LUCKÝ

Umelecké slovo prináša krásu do života každého človeka, a ak má pridanú hodnotu duchovného obsahu, priťahuje interpretov i poslucháčov o to viac. Nečudo, že na XXVIII. ročníku súťaže v umeleckej recitácii slovenskej a svetovej spirituálnej poézie a prózy pod názvom Dilongova Trstená, ktorý sa uskutočnil 9. júna v básnikovom rodisku, sa zúčastnilo vyše sto recitátorov a prednášateľov.

Dilongova Trstená mala aj v tomto roku vysokú úroveň a dobrý ohlas u publika.

Podujatie sa uskutočnilo pod záštitou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a za finančnej podpory Matice slovenskej. Porota, zložená z odborníkov na prednes z celého Slovenska, po vypočutí všetkých vystúpení v štyroch súťažných kategóriách vybrala víťazov, medzi ktorými bol aj predseda krajskej rady ŽSK Milan Stromko. Vo svojej kategórii získal druhé miesto. Touto cestou mu srdečne gratulujeme.

V kultúrnom programe, ktorý bol toho roku súčasťou podujatia, uviedlo Divadlo Colorato scénické pásmo z Hviezdoslavových veršov Ó, sláva hviezd, ó, sláva. Inscenovalo ich zrozumiteľne, s humorom, za sprievodu spevu a živej cimbalovej hudby. Organizátori prehliadky aj po tomto ročníku pevne veria, že slovo, ktoré má čarovnú moc a vie pohladiť, potešiť, umocní sa v láske k slovu, ktorá bude naďalej rásť nielen v našich recitátoroch, ale aj v poslucháčoch a milovníkoch krásneho slova.

ČITATEĽSKÉ FÓRUM

Mnoga ljeta...

Píšem vám, že SNN sa nám páčia svojím zameraním, obsahom aj spracovaním a najmä že prinášajú pravdivé a vecné informácie. Aj keď som už viac rokov na dôchodku, dobre si pamätám, ako písal Kultúrny život, ktorý sme odoberali viac rokov, až kým ho po roku 1968 nezakázali, potom Literárny týždenník od roku 1988 podnes, ktorý príslušné ministerstvo škrtí, ako sa len dá. Mená, ako napríklad Kaliský, Čomaj, Machala, Števko a iní, boli a sú špičkou nášho novinárstva a sú aj zárukou vysokej kvality. Takže chceme poďakovať všetkým autorom a tvorcom SNN za dobrú prácu so želaním ešte "mnoga leta."

Miroslav GREČNÝ

Celé Slovensko číta deťom v Nolčove

Aj na tráve pod cyprusmi...

Text a foto: Taťana SIVOVÁ

V rámci projektu Celé Slovensko číta deťom zavítali do nolčovskej knižnice rozprávkové bytosti so svojimi príbehmi. Motýľ čítal o Beláskovi, lúčna víla o lúke, princezná o Červenej čiapočke, prasiatko o Troch prasiatkach a tetka Žabura o Žabiatku. Hlavný čitateľský stan bol na tráve pod cyprusmi, mladí čitatelia sa mohli osviežiť nápojmi a občerstviť maškrtkami. Ocitli sa aj v Hádankove a dumali a dumali... Celé podujatie malo informovať dospelých o potrebe čítať deťom každý deň aspoň dvadsať minút. O krásnu rozprávkovú atmosféru sa postarali pracovníčky Šatnice Matice slovenskej v Martine, ktoré starostlivo a s profesionálnym prístupom vybrali kostýmy k rozprávkovým postavičkám. Deťom čítali knihovníčka obecnej knižnice, poslankyňa obecného zastupiteľstva, obyvateľka obce a členka Miestneho odboru Matice slovenskej v Martine. Obec Nolčovo zabezpečila, aby aj detské bruška boli spokojné. Krásny deň – krásne chvíle s deťmi.

MATIČNÉ DEPEŠE

Trstenčania v Turci

K tým matičiarom, čo v minulých dňoch boli v Turci a v Martine spoznávali pamätihodnosti mesta, patrili aj členovia MO MS v Trstenej. Na exkurzii sa spolu s nimi zúčastnili aj členovia Spolku Slovákov z Poľska. Navštívili Slovenskú národnú knižnicu a na železničnej stanici vo Vrútkach si prezreli pojazdnú výstavu Legiovlaku, ktorú tu k storočnici vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov v desiatich autentických dobových vozňoch inštalovala Čsl. obec legionárska.

O Pohár MDD

Veľké športové nasadenie charakterizovalo mladých športovcov zo ZŠ už v poradí na IV. ročníku futbalového turnaja žiakov o Pohár MDD, ktoré zorganizoval Dom MS v Prešove v spolupráci s mestom Prešov, OMM a MO MS v Prešove, Prešovskou univerzitou, pri príležitosti MDD, ale aj ako poctu storočnici oživotvorenia Matice slovenskej i smrti M. R. Štefánika, na ktorom súperilo desať kolektívov. Najviac sa darilo reprezentantom SSŠ EES Solivarská, Prešov.

Družobné stretnutie

Už deviate družobné stretnutie členov MO MS v Lehote a MO MS v Turanoch sa uskutočnilo v sobotu 8. júna 2019 v Lehote. Domáci organizátori pripravili na tento deň bohatý program, ktorý sa začal spoločným obedom v Nitre, nasledovala ukážka vinice v Horných Krškanoch a v kultúrno-spoločenskej časti sa dvadsaťsedem matičiarov z Turian a vyše stovka domácich najskôr „bavili" na autorskej hre členov Klubu mladých matičiarov pod názvom Strasti mladých, vypočuli si a aj si zaspievali spoločne s novo sformovanou domácou kapelou a pri ďalšej hudobnej produkcii a dobrej večeri sa zabávali do polnoci.

Z Tulipánovej do Tarzánie

Miestny odbor Matice slovenskej Veľké Zálužie sa na konci školského roka zameral na osvetu športu u detí a mládeže. Aj preto zorganizoval pre svojich matičných členov a žiakov zo Základnej školy Tulipánova Nitra zájazd do Tarzánie v Trenčíne. Deti si v lanovom parku mohli zmerať odvahu, silu, sústredenie, sebakontrolu a spoluprácu.

Sitno sa otvára...

Nie však podľa legendy o tamojších rytieroch, ale pre všetkých, ktorí neodolajú pozvaniu organizátorov z D MS v Leviciach, MO MS v Štiavnických Baniach, KR SNS v Banskej Bystrici, MO MS a OR SNS v Banskej Štiavnici, MO MS v Žarnovici a prídu v nedeľu 21. júla na XVIII. ročník Národného výstupu na Sitno. Začiatok spoločného výstupu je od jazera Počúvadlo o 9.30 hodine.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Na pozvanie pracovníkov Domu Matice slovenskej z Komárna si výlet do tohto mesta užilo pol stovky valčianskych matičiarov. Po milom prijatí im celý deň vyplnila príkladná starostlivosť riaditeľa Domu Matice slovenskej Jozefa Černeka, a tak pobyt, aj keď sa ortuť v teplomere vytrvalo šplhala nad tridsať stupňov, ubiehal v pohode a hostia z Horniakov každú chvíľu nadobúdali nové zážitky.

Pohostinné Komárno

Prehliadka tamojšej protitureckej pevnosti a oboznamovanie s jej dávnejšou i novšou históriou zabrali celé predpoludnie a zanechali hlboký dojem. Obedná prestávka v meste prišla vhod. Popoludní program pokračoval prehliadkou stavebného skvostu mesta – Nádvoria Európy. Unikátny a ojedinelý projekt na neveľkom priestore so vstupom piatimi bránami z historického centra predstavuje charakteristické prvky architektúry tridsiatich šiestich európskych krajín a galériu sôch Európa. Spolu s prehliadkou Baziliky sv. Ondreja zanechali v návštevníkoch nesmierny zážitok. V chráme, ktorého históriu priblížil miestny kaplán, valčiansky spevokol zaspieval niekoľko piesní. Turčania navštívili aj Dom Matice slovenskej, kde ich riaditeľ Jozef Černek oboznámil s prácou matičiarov i s problémami, s ktorými toto matičné zariadenie zápasí, a najmä ako si s nimi vie poradiť. Ústretový hostiteľ pripravil tiež ochutnávku domácich vín, pri ktorej sa dobre besedovalo a čas rýchlo ubiehal. Takto družne vyvrcholilo celodenné poznávanie, za ktorým dalo bodku muzikálové predstavenie Popoluška a tučná myš na motívy románu bratov Grimmovcov v podaní Dramatického krúžku Gymnázia Ľ. J. Šuleka, čím sa dokonale uzavrel obraz o bohatej činnosti Miestneho odboru Matice slovenskej v Komárne. Valčania, podľa ich vlastných hodnotení, spoznali výnimočného človeka oddaného matičnej činnosti. Veď Jozef Černek po celodennom vyčerpávajúcom sprevádzaní hostí nastúpil na scénu ako autor hry, režisér, dramaturg, herec a s manželkou a s deťmi, ktoré v krúžku vedie, odviedol vynikajúci dramatický, herecký a spevácky výkon. Na znak vďaky predseda MO MS vo Valči Ján Lučan odovzdal hostiteľovi spomienkové predmety a s nádejou na ďalšie stretnutia návštevníci opúšťali Dolniaky a plní dojmov sa nocou vrátili domov.

Jaromír MERIAČ, Valča

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

tasr

Večer Slovákov v Rakúsku bol vydarenou a prínosnou akciou

Admiral Tegetthoff s nákladom kultúry a folklóru

Text a foto: Lucia PALŠOVÁ

V Rakúsku žije a pracuje veľa našich krajanov. Mnohí sú úspešní a pracujú vo vedúcich funkciách. Tri veľké dopravné spoločnosti v Rakúsku založili práve Slováci. Aj riaditeľka IKEY pre celé Rakúsko je Slovenka. V Rakúsku dnes pôsobí rakúsko-slovenský kultúrny spolok, na pôde ktorého organizujú rôzne kultúrne podujatia a festivaly. S týmto spolkom úzko spolupracuje aj pani Helena Steinerová, Slovenka žijúca v Rakúsku. Táto podnikavá žena vedie agentúru, ktorá v Rakúsku prezentuje slovenskú kultúru, organizuje koncerty a spoločenské podujatia.

Hlavná organizátorka propagačnej plavby Helena STEINEROVÁ a jej hostia na lodi Admirál Tegetthoff počas každý rok organizovaného podujatia s cieľom propagovať slovenskú tradičnú ľudovú kultúru a folklór

Pani Steinerová trebárs každý rok organizuje atraktívnu plavbu loďou Admiral Tegetthoff so zámerom rozvíjať slovensko-rakúske vzťahy a propagovať tradičnú slovenskú ľudovú kultúru v Rakúsku. Nad plavbou má záštitu Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Rakúsku, ktoré v súčasnosti vedie veľvyslanec Peter Mišík. Hlavná organizátorka tento rok aj preto vítala hostí na palube v slovenskom kroji za sprievodu cimbalovej kapely Mareka Končeka. Jej konanie sprvu podmienil nezáujem mnohých Rakúšanov o slovenskú kultúru. Bola rozčarovaná, že väčšina nepozná také naše ľudové súbory, ako sú SĽUK a Lúčnica. A tak okrem plavby loďou organizuje aj tradičné slovenské Vianoce s účasťou popredných reprezentantov našej ľudovej kultúry. Tento rok sa uskutoční už ich trinásty ročník s premiérovým programom SĽUK-u. V Rakúsku zorganizovala aj vystúpenie Lúčnice k šesťdesiatemu piatemu výročiu tohto svetoznámeho súboru. Koncert sa uskutočnil v sále Museumsquartier a vypredaných bolo tisíc miest. Paradoxom je, že Lúčnica tu vystupovala prvýkrát. Pani Steinerová založila pri rakúsko-slovenskom spolku aj súbor Rozmarín a dnes je v ňom takmer pol stovky detí a tínedžerov a sú medzi nimi aj potomkovia slovenských, českých, ale aj rakúskych rodičov. Zanietená Slovenka nám zdôvodnila aj zámer každoročnej plavby, keďže sa koná na Dunaji, rieke, ktorá spája mnoho európskych miest a veľkomiest a je symbolom pre spoločenstvo krajín v EÚ. Plavba loďou Admiral Tegetthoff vznikla práve k desiatemu výročiu vstupu do Európskej únie. Na prvých ročníkoch účinkovala hudba Miroslava Dudíka a vystupoval slovenský spevák Peter Lipa. Samozrejme nechýbali ani špeciality slovenskej kuchyne a ochutnávka slovenských vín.

Tohtoročnú plavbu otváral veľvyslanec Peter Mišík, ktorý okrem iných privítal aj prvého rakúskeho veľvyslanca na Slovensku po osamostatnení našej republiky Maximiliána Pammera. Popri cimbalovke sa predstavil spevák a hudobník Marián Greksa s repertoárom skupiny MODUS. O jedlo sa starala lodná reštaurácia LOOS, kde mal hlavné slovo slovenský kuchár, ktorý pripravoval slovenské kulinárske pochúťky,syrové špeciality boli od Daniely Pataiovej z Topoľčan, ktorá vyrába syrové torty, korbáčiky a ovčie syry, slovenské vína reprezentoval náš svetoznámy Tokaj.

Večer rakúskych Slovákov bol úžasnou a prínosnou akciou pre všetkých zúčastnených. Slováci aj rakúski krajania sa dobre zabavili, vymenili si skúsenosti a mnohí boli už tento rok rozhodnutí zúčastniť sa na ďalšom slovenskom večeri na lodi Admiral Tagetthoff v máji na budúci rok.

O Matičnú stolnotenisovú ligu je čoraz väčší záujem

Polrok za zelenými stolmi

Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

Matičiarov z okresu Nitra zdobí častá vzájomná spolupráca. Dôkazom je aj Matičná stolnotenisová liga, ktorej tretí ročník O pohár Matice slovenskej sa uskutočnil 15. júna a vyvrcholil ním prvý polrok zápolení. Turnaj pripravil Športový odbor Matice slovenskej v spolupráci s Domom Matice slovenskej v Nitre.

Ani horúce počasie neodradilo hráčov od zápolenia za zelenými stolmi. Spolu štyridsaťpäť hráčov reprezentovalo stabilné matičné tímy z Nitry, Nitry-Klokočiny, Nitry-Chrenovej, Ivanky pri Nitre, Janíkoviec a Lehoty. Matičná liga sa rozrastá aj mimo okresu Nitra a opäť sa na súťaži zúčastnili aj zástupcovia miestnych odborov MS z Nededu, Diakoviec a Veľkých Loviec, ale aj z mimomatičnej verejnosti z obcí Branč a Rastislavice.

V kategórii Deti bol najúspešnejší Sebastián Škandík (Rastislavice); v kategórii Ženy sa víťazkou stala Jarmila Sieglová (Nitra); v kategórii Muži do 50 rokov si vedúce postavenie vybojoval Ján Klempa (Ivanka pri Nitre); v kategórii Muži 50 – 60 rokov svoju víťaznú pozíciu z predchádzajúceho turnaja obhájil Marián Račko (Ivanka pri Nitre) a v kategórii Muži nad 60 rokov získal prvé miesto stabilný úspešný hráč Ivan Vlčko (Nitra).

Za pomoc pri organizácii podujatia patrí vďaka predsedovi Športového odboru MS Ľubomírovi Kleštincovi a matičiarom Gabike Hroššovej, Gitke a Mariánovi Račkovcom, Milanovi Plauchovi, Marte Lipčeyovej a Nikole Rechtorisovej.

Podujatie sa uskutočnilo s finančnou podporou Matice slovenskej a Nitrianskeho samosprávneho kraja.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN č. 23/2019 sme sa pýtali, na ktorom mieste sa umiestnili slovenskí hokejisti na tohtoročných MS, ktorých organizátorom bol SZĽH. Správne odpovedali tí, ktorí uviedli, že sme sa opäť neprebojovali do štvrťfinále a v konečnom poradí sme obsadili 9. priečku. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Anton Szaló, Trnava; Ján Fašiang, Trenčín; Ondrej Husárik, Dudince.

• V dnešnom kvíze „zakorčuľujeme“ na akademickú pôdu. Naša najväčšia univerzita so sídlom v hlavnom meste oslavuje významné jubileum. Napíšte jej názov a aké výročie si práve pripomína?

Svoje odpovede posielajte na redakčnú adresu, ktorú nájdete aj v tiráži týchto novín, našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej tak, aby nám ich pošta doručila do ďalšieho vydania SNN.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

6. júla

– pred tridsiatimi rokmi umrel maďarský komunistický politik János Kádár (1912 – 1989), ktorý mal slovenský pôvod a pôvodne sa volal Ján Cermaník

7. júla

– sedemdesiatpäť rokov, čo americké lietadlá v roku 1944 bombardovali zbrojovku v Dubnici nad Váhom; Nemci tu vyrábali delá a letecké motory, ku koncu vojny aj rakety, pričom výrobné haly mali sčasti pod zemou; išlo o bývalý zbrojársky závod Škoda Plzeň, z rozhodnutia čs. vlády presťahovaný z ohrozeného územia v západnom Česku na Považie koncom tridsiatych rokov

8. júla

– pred sto rokmi (1919) prezident T. G. Masaryk vymenoval novú česko-slovenskú vládu, z jej sedemnástich členov boli len dvaja Slováci: Vavro Šrobár sa stal ministrom zdravotníctva a Milan Hodža ministrom unifikácie; v praxi sa už začal prejavovať jasný odklon od zásady rovnoprávnosti dvoch štátotvorných národov

– pred sedemdesiatimi rokmi (1949) vtrhli do Borského Mikuláša žandári a ľudové milície, siedmich mužov zatkli, dvaja zahynuli vo väzení; dedina odmietla založiť JRD, podobný útok zažila o deň neskôr Heľpa

9. júla

– sedemdesiat rokov od vzbury ľudí v Heľpe (1949); asi päťsto jej občanov prišlo brániť kňaza, ktorého štátna bezpečnosť zatkla a chcela odviezť do väzenia, zasiahli ozbrojené sily a dvadsaťosem mužov z Heľpy dostalo mnohoročné väzenia

– spisovateľ Ivan Szabó, autor približne tridsiatich kníh, nositeľ národnej ceny za literatúru faktu a trojnásobný laureát Ceny E. E. Kischa, sa dožíva osemdesiatich rokov, väčšinu svojich novinárskych rokov strávil v najúspešnejšom období časopisu Život; spomeňme aspoň jeho knihy Príbehy primášov, Významné návštevy Bratislavy, Smiech a slzy Tatra-revue...

10. júla

– stosedemdesiat rokov, čo vo Viedni začali vychádzať Slovenské noviny (1849), redigovali ich Andrej Radlinský, Daniel Lichard a Jonáš Záborský; ich vychádzanie v Bratislave alebo v Martine Maďari nepovolili

– pred tridsiatimi piatimi rokmi zomrel herec Samuel Adamčík (1904 – 1984), najznámejší herec vo filmových postavách slovenských ľudových starcov, člen Činohry SND

11. júla

– pred sedemdesiatimi rokmi (1949) študentov Antona Tunegu, Alberta Púčika a Eduarda Tesáka odsúdili za protest proti komunistom na doživotie, prokurátor Anton Rašla však vykonal zbytočnú nadprácu: odvolal sa a chlapci dostali povraz

– slovenský tenisový reprezentant Martin Kližan má tridsať rokov

12. júla

– pred dvesto štyridsiatimi piatimi rokmi sa narodil priekopník moderného lesníctva Jozef Dekret-Matejovie (1774 – 1841); jeho obdivuhodné dielo – udržiavané slovenské lesy, si práve v týchto časoch málo vážime

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00179027, IČO 36418404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 81251 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián Gešper, Marek Hanuska, Jaroslav Chovanec, Štefan Martinkovič, Veronika Matušková, Ján Čomaj, Ján Jankovič, Viliam Komora, Ján Seman, Peter Štrelinger. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j. 1081-93-PT P z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180 USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.